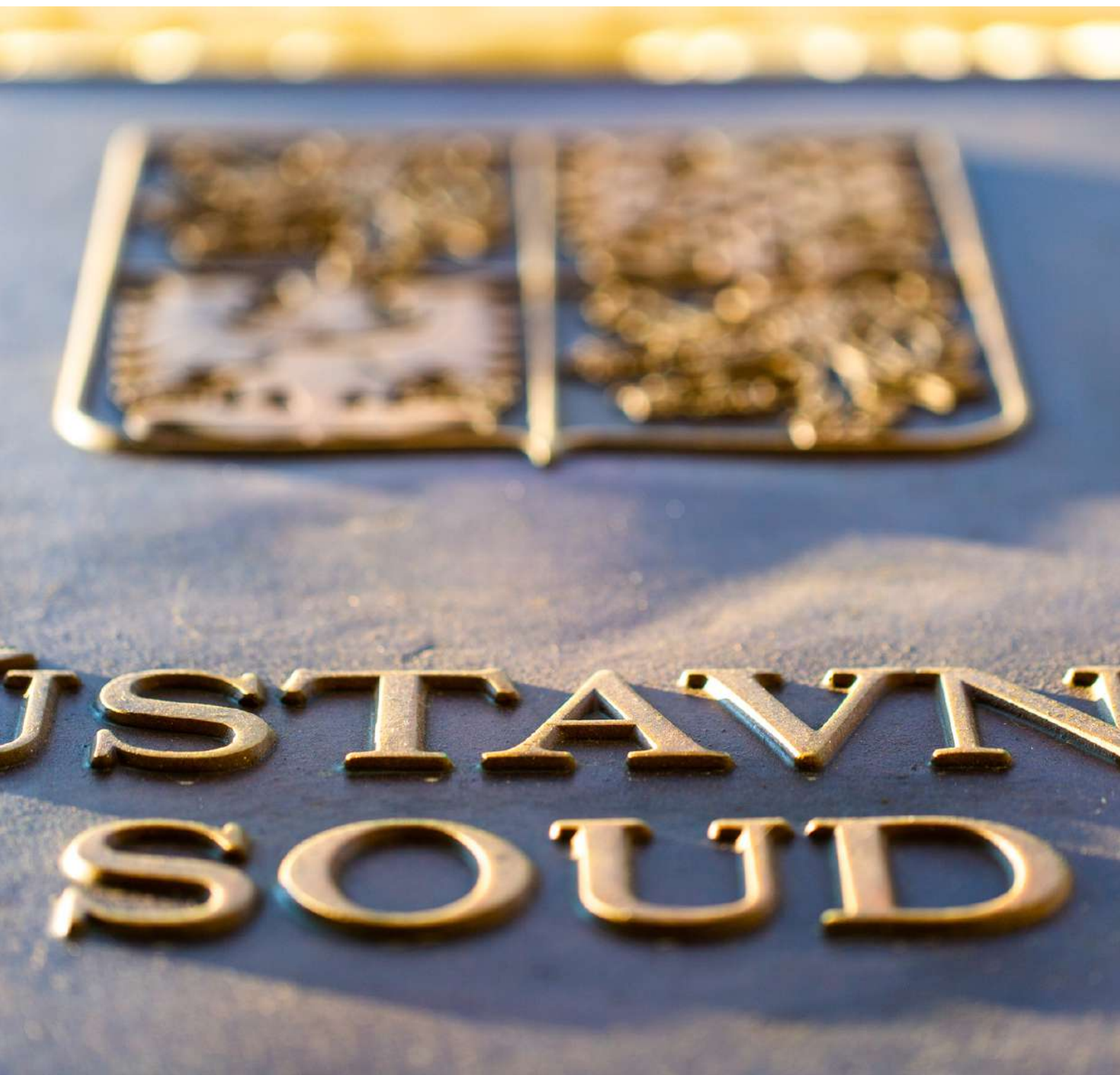

MĚSÍČNÍ BULLETIN
ANALYTICKÉHO ODBORU
ÚSTAVNÍHO SOUDU

ŘÍJEN 2024

OBSAH · ABSTRAKTY

PLENÁRNÍ NÁLEZ	• Valorizace vnosů při vypořádání společného jmění manželů <u>4</u>
SPRÁVNÍ PRÁVO	Veřejní opatrovníci • Přenesená působnost obcí jako veřejných opatrovníků <u>6</u>
TRESTNÍ PRÁVO	Zvlášť zranitelné oběti • Opatření k zajištění práv zvlášť zranitelných obětí v trestním řízení (III. ÚS 2615/23) <u>7</u> • Opatření k zajištění práv zvlášť zranitelných obětí v trestním řízení (III. ÚS 2613/23) <u>9</u> Procesní • Přítomnost tlumočnicka u porad s advokátem v extradičním řízení <u>11</u> • Postup soudu při vyloučení zvoleného obhájce a právo vyjádřit se k němu <u>13</u> • Rozhodnutí o blanketní stížnosti proti přeměně trestu bez vyčkání na doplnění <u>15</u> • Zastavení trestního stíhání pro těžkou chorobu trvale vylučující postavení obviněného před soud <u>16</u>
OBČANSKÉ PRÁVO	Rodinné právo • Zpětné stanovení výživného pro dítě od relevantní změny poměrů (I. ÚS 871/24) <u>17</u> • Zpětné stanovení výživného pro dítě od relevantní změny poměrů (I. ÚS 1760/24) <u>19</u> Civilní právo procesní • Vnitřní rozpornost v odůvodnění soudního rozhodnutí <u>21</u> • Náležitě odůvodnění rozhodnutí NS o nepřípustnosti dovolání <u>23</u> • Nesprávné poučení soudu o přípustnosti dovolání – více bagatelních nároků <u>25</u> • Nepřiměřená délka trvání předběžného opatření <u>27</u>
OSTATNÍ	Restituce • Restituce rodu Walderode <u>29</u> Konkurz a vyrovnání • Odmítnutí opětovného přezkumu oprávněnosti soupisu nemovitostí do konkursní podstaty <u>31</u> Právo na soudní ochranu • Vázanost soudů nálezy Ústavního soudu <u>33</u> Kontradiktornost řízení • Kontradiktornost v řízení před NS; nemožnost obhajoby reagovat na vyjádření státního zastupitelství <u>34</u> Náklady řízení • Náklady řízení z pohledu posouzení míry úspěchu účastníka řízení ve věci <u>35</u> Exekuce • Protiústavnost nevyhovění návrhu na zastavení již skončené exekuce <u>37</u> • Postup exekučního soudu v řízení o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce <u>39</u>

OBSAH · ZAHRANIČNÍ SOUDY / ČASOPISY

ZAHRANIČNÍ SOUDY	Evropský soud pro lidská práva • Pozitivní závazky státu k ochraně zvláště zranitelných obětí před špatným zacházením a sexuální násilím <u>41</u> Ústavní soud Polska • Přezkum ústavnosti usnesení požadující revizi ústavního soudu <u>44</u> Státní rada Francie • Přezkum zákazu nošení oděvů typu abája v prostorách veřejných škol <u>46</u>
ZAHRANIČNÍ PERIODIKA	• The American Journal of Comparative Law <u>47</u> • European Convention on Human Rights Law Review <u>48</u> • European Human Rights Law Review <u>49</u> • Common Market Law Review <u>50</u> • Revue Générale de Droit International Public <u>50</u> • Deutsches Verwaltungsblatt <u>51</u> • Neue Juristische Wochenschrift <u>51</u> • NJW Spezial <u>53</u> • Newsletter Menschenrechte <u>53</u> • PAŃSTWO i PRAWO <u>53</u>

Pl. ÚS 23/24

11. 9. 2024

Vyhověno

Wintr Jan

Valorizace vnosů při vypořádání společného jmění manželů

Nejvyšší soud ze své pravomoci sjednocovat civilní judikaturu může interpretovat zákonné ustanovení v různých situacích, například i s využitím teleologické redukce pro specifické případy. Nejvyššímu soudu však nepřísluší popřít zákonodárcem nově zavedený princip obohacení pro valorizaci vnosů do společného jmění podle § 742 odst. 2 občanského zákoníku a obecné výchozí pravidlo přetvořit ve výjimku, na které se strany musí dohodnout. Takový postup představuje vykročení z mezí přípustného soudcovského dotváření zákona v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 2 odst. 1 a čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 11. září 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy vyhovělo ústavní stížnosti stěžovatele Jiřího Černého a zrušilo usnesení Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 1946/2023-452 ze dne 26. 7. 2023 a rozsudek Krajského soudu v Praze č. j. 28 Co 235/2020-428 ze dne 23. 2. 2023, a to pro jejich rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny ve spojení s čl. 2 odst. 1 a čl. 95 odst. 1 Ústavy.

Narativní část

Stěžovatel a vedlejší účastnice uzavřeli manželství v roce 1988. O dva roky později prodal stěžovatel rodinný dům, který mu patřil z doby před sňatkem (měl jej ve výlučném vlastnictví), a obdržel za něj 182 194 Kč. Krátce nato společně s manželkou koupili jiný rodinný dům s pozemkem za 171 816 Kč. Dům se stal součástí bezpodílového spoluvlastnictví manželů, které se později transformovalo do dnešního společného jmění manželů. Manželé se v roce 2017 rozvedli. V řízení o vypořádání společného jmění manželů se hlavním předmětem sporu stal právě tento rodinný dům, v době rozvodu v hodnotě 9 800 000 Kč.

Civilní soudy při vypořádání zaniklého společného jmění použily pravidlo uvedené v § 742 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož nedohodnou-li se manželé jinak, má každý z nich právo žádat o nahrazení toho, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek. Stěžovateli proto soudy přiznaly 171 816 Kč, kterou v roce 1990 vynaložil na nákup domu. Dům nařídily prodat a zbylý výtěžek z prodeje rozdělit mezi manžele rovným dílem. Civilní soudy v této věci nepoužily § 742 odst. 2 občanského zákoníku, podle kterého se při vypořádání zaniklého společného jmění vnos manžela z výhradního do společného majetku valorizuje. Odkázaly na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1172/2022, v němž dovodil, že uvedené ustanovení lze použít jedině tehdy, když se na valorizaci manželé předem dohodli. V této věci však taková dohoda nebyla.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že soudy porušily jeho právo na spravedlivý proces a právo vlastnit majetek, neboť rozhodovaly ve zjevném rozporu s § 742 odst. 2 občanského zákoníku.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud primárně uvedl, že dřívější občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) pravidla pro valorizaci vnosu z výhradního do společného majetku neobsahoval. Tehdejší judikatura vycházela z principu redukce a dovodila, že se při vypořádání přihlédne ke snížení hodnoty nebo zániku věci pořízené z výhradního majetku manžela; ke zvýšení hodnoty věci se nepřihlíželo. S přijetím nového občanského zákoníku se zákonodárce rozhodl od této úpravy odchýlit. Reagoval sice na judikatorně dovozený princip redukce, avšak explicitně vyjádřil svůj úmysl zohlednit formou valorizace i možné zvýšení hodnoty společné věci pořízené z vnosu, což promítl do jednoznačně formulovaného textu § 742 odst. 2 občanského zákoníku.

Ústavní soud dále uvedl, že obecné soudy mohou při rozhodování konkrétních případů zákony při zohlednění jejich účelu a smyslu interpretovat v širších souvislostech, tedy vykročit za hranice jazykového významu. Zákonodárce nemůže dopředu předvídat všechny možné situace a právní jistota není jedinou či nejvyšší hodnotou. Vzhledem k demokratickému charakteru státu však soudy nemohou postupovat tak, aby jasnou vůli zákonodárce zcela vyprázdnily. Soudům totiž přísluší zákony vykládat (v užším slova smyslu) a dotvářet – tedy interpretovat, ne je však měnit (čl. 95 odst. 1 Ústavy).

Ústavní soud konstatoval, že Nejvyšší soud v projednávaném případě popřel zákonodárcem nově zavedený princip obohacení pro valorizaci vnosů do společného jmění. V ustanovení § 742 odst. 2 občanského zákoníku, který upravuje valorizaci,

identifikoval tzv. teleologickou (nepravou) zakrytou mezeru v zákoně, vykročil mimo hranice jazykového významu a dotvořil zákon při použití teleologické redukce. Dospěl k závěru, že jazykový význam tohoto ustanovení je širší, než žádá účel zákona v kontextu právní úpravy majetkových vztahů mezi manželi. Fakticky tak zúžil použitelnost § 742 odst. 2 občanského zákoníku o valorizaci vnosu přímo ze zákona jen na případy, kdy se na ní strany výslovně dohodnou. Tím vyloučil možnost valorizace prostředků použitých na pořízení společného domu, neboť na ničem takovém se stěžovatel a vedlejší účastnice nedohodli. Obecné výchozí pravidlo přetvořil ve výjimku, jejíž aplikaci podmiňuje dohodou manželů. Dotvořil tedy zákon, aniž by pro to byly dány předpoklady. Vůli zákonodárce nepřípustně nahradil vlastní společensko-politickou úvahou o vhodnějším legislativním řešení. To mu ovšem nepřísluší. Svým postupem navíc bez právního základu zasáhl do chráněné majetkové sféry stěžovatele dle čl. 11 Listiny.

Ústavní soud proto napadená rozhodnutí zrušil pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny (právo na soudní ochranu) ve spojení s čl. 2 odst. 1 a čl. 95 odst. 1 Ústavy (dělba moci a vázanost soudce zákonem). Doplnil, že věc projedná znovu krajský soud, který nebude vycházet ze závěrů Nejvyššího soudu, ale bude ústavně konformně interpretovat § 742 odst. 2 občanského zákoníku na podkladě skutkových okolností daného případu. Přitom bude respektovat obecně uznávané interpretační metody a nesmí vyprázdnit jeho jazykový význam opřený o vůli zákonodárce valorizovat vnos do společného jmění podle principu obohacení. To nebrání tomu, aby při stanovení výše podílů na společném majetku zohlednil další okolnosti případu.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1951/21

19. 9. 2024

Vyhověno

Baxa Josef

Přenesená působnost obcí jako veřejných opatrovníků

Výkon veřejného opatrovnictví obcemi představuje výkon přenesené státní správy ve smyslu čl. 105 Ústavy. Je na zákonodárci, aby příslušnou metodou právní regulace upravil činnost veřejného opatrovníka či její jednotlivé aspekty. Od této zákonné úpravy se odvíjí posouzení, zda jde o úpravu veřejnoprávní či soukromoprávní.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele T. B. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 19. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího správního soudu č. j. Komp 3/2018-87 ze dne 6. 5. 2021 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Městská část Praha 13 je veřejným opatrovníkem stěžovatelovy matky. Stěžovatel požádal o nahlédnutí do opatrovníckého spisu. Magistrát hlavního města Prahy uložil úřadu městské části zastavit řízení o žádosti pro její zjevnou právní nepřípustnost. Stěžovatel se bránil podnětem k provedení přezkumného řízení. Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo práce a sociálních věcí postupně odmítla svou pravomoc se podnětem zabývat s odůvodněním, že nespadá do jejich kompetence.

Stěžovatel se obrátil na Nejvyšší správní soud a domáhal se určení, že se jeho podáním mělo zabývat Ministerstvo práce a sociálních věcí. Kompetenční senát žalobu odmítl. Uvedl, že obce jako veřejní opatrovníci nevykonávají přenesenou působnost, ale činnost soukromoprávní povahy. Dokumentace, kterou obce o této činnosti vedou, nemá povahu správního spisu. O nahlížení do dokumentace nelze vést správní ani přezkumné řízení. Žádné z ministerstev tedy nemá kompetenci zabývat se stěžovatelovým podnětem a případně zahájit přezkumné řízení. V ústavní stížnosti stěžovatel namítl, že závěry kompetenčního senátu odporují pojetí veřejného opatrovnictví a odchyľují se od ustálené judikatury.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve uvedl, že přímo ústavní pořádek zakládá státu zajistit osobám, které za sebe nemohou v plném rozsahu samostatně právně jednat, pomoc a podporu, jež může spočívat v ustanovení veřejného opatrovníka. Stát tedy má pravomoc a působnost v oblasti veřejného opatrovnictví, kterou může přenést na obce. Z ustanovení článku 105 Ústavy neplyne, že by

musel specifikovat i orgán obce, který má přenesenou působnost vykonávat. Je přitom věcí zákonodárce, jakým způsobem činnost obcí upraví.

Zákonodárce dosud nepřijal obecný předpis o veřejném opatrovnictví, s jehož vydáním počítá občanský zákoník. Tuto mezeru v právní úpravě zákonodárce zčásti vyplnil tak, že činnost obcí jako veřejných opatrovníků výslovně označil za výkon přenesené působnosti. Kompetenční senát ovšem tuto výslovnou úpravu nerespektoval a považoval ji za pouhé ustanovení o odměňování obcí. Ústavní soud proto dospěl k závěru, že kompetenčním senátem provedený výklad zákonné úpravy představuje ústavně nepřijatelnou libovůli.

Za nedostatečně odůvodněnou považoval i úvahu kompetenčního senátu, že dokumentace o činnosti veřejného opatrovníka nemá povahu správního spisu, proto se o nahlížení do ní nerozhoduje ve správním řízení. Dle Ústavního soudu není vyloučeno, aby se ve správním řízení rozhodovalo o nahlížení do opatrovníckého spisu, což v minulosti v obdobné kauze týkající se opatrovnictví nezletilých dětí připustil i Nejvyšší správní soud. Nalezení funkčního režimu rozhodování o nahlížení do dokumentace vedené v souvislosti s výkonem veřejného opatrovnictví je ovšem úkolem obecných soudů.

Kompetenční senát se navíc odchýlil od dřívějšího rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu. Případ však nepředložil k rozhodnutí devítičlennému rozšířenému senátu, jak vyžaduje soudní řád správní. Nerespektoval tak právo stěžovatele na zákonného soudce.

S ohledem na uvedené Ústavní soud uzavřel, že kompetenční senát napadeným usnesením porušil stěžovatelovo právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na zákonného soudce podle čl. 38 odst. 1 Listiny, a rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2615/23

9. 9. 2024

Vyhověno
Baxa Josef

Opatření k zajištění práv zvláště zranitelných obětí v trestním řízení

O nepřiznání, omezení či neexistenci práv nebo povinností plynoucích ze zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, jejichž uplatnění požaduje domnělá oběť či zvláště zranitelná oběť, se rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost. Ta má odkladný účinek.

Při rozhodování o žádostech o přijetí opatření na ochranu před druhotnou újmu orgány činné v trestním řízení nejprve zkoumají, zda je žadatel zvláště zranitelnou obětí ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů. Nejedná-li se o takový případ, zkoumají dále, zda je žadatel obětí ve smyslu § 2 odst. 2 téhož zákona. Musí přitom vyvažovat základní práva obětí a domnělých pachatelů a své rozhodnutí řádně odůvodnit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelů Jana B. a Jiřího C. (pseudonymy) zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ve vztahu ke stěžovatelům usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 sp. zn. 4 Tm 11/2022 ze dne 2. 8. 2023, podle něhož se stěžovatelé nepovažují za zvláště zranitelné oběti, a to pro porušení čl. 10 odst. 1, čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obvodní soud vede trestní řízení proti dvěma mladistvým, kteří jsou obžalováni z trestného činu ublížení na zdraví a výtržnictví. Spouštěčem potyčky mezi obžalovanými a stěžovateli, která vyústila ve fyzické napadení stěžovatelů, měly být homofobní nadávky obžalovaných. Stěžovatelé měli být během hlavního líčení vyslechnuti. Opakovaně žádali, aby mohli výslech podstoupit bez setkání s obžalovanými. Uvedli, že jsou zvláště zranitelnými oběťmi ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů, proto jim musí soud vyhovět a požadovaná ochranná opatření přijmout. Samosoudkyně přímo na hlavním líčení vydala usnesení, že soud stěžovatele za zvláště zranitelné oběti ve smyslu zákona o obětech trestných činů nepovažuje.

V ústavní stížnosti stěžovatelé namítali, že soud nebyl oprávněn napadené usnesení vydat. Status zvláště zranitelné oběti není založen rozhodnutím, ale ze zákona. Motivem spáchání trestného činu byla sexuální orientace. Ze stejného důvodu jim hrozí i zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy. Neuznání zvláštní zranitelnosti a nezabránění kontaktu s obžalovanými znamená porušení jejich základních práv, zejména důstojnosti a soukromí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podstatou věci bylo, zda a jakým způsobem mají orgány činné v trestním řízení posuzovat splnění zákonných podmínek statusu oběti či zvláště zranitelné oběti. Ústavní soud nejprve uzavřel, že obvodní soud vydáním napadeného usnesení neporušil princip legality zakotvený v čl. 2 odst. 2 Listiny. Ačkoli zákon o obětech trestných činů nezakotvuje způsob účinného uplatnění některých práv v něm upravených, lze analogicky použít trestní řád. Ten v obecné rovině umožňuje soudům rozhodovat usnesením tam, kde zákon nestanoví jinak. Podrobnější postup ale také neobsahuje. Ústavní soud podotknul, že o statusu zvláště zranitelné oběti orgány činné v trestním řízení samostatně nerozhodují. Zda považují osobu za zvláště zranitelnou, může být v průběhu trestního řízení seznatelné i z přístupu, průběhu úkonů či přijetí opatření, což je ovšem obtížně interpretovatelné. Nejasnostem je třeba předcházet, aby nedocházelo ke zmatení a újmě dotčených osob.

Status zvláště zranitelné oběti je obdobný uplatňování práva na bezplatnou právní pomoc či ustanovení a zproštění zmocněnců. Ústavní soud v této souvislosti zdůraznil, že postavení zvláště zranitelné oběti není zákonným ani ústavním právem. Status zvláště zranitelné oběti je tedy předpokladem pro uplatnění zákonem konkrétně vymezených práv.

Ústavní soud připomněl, že výslech představuje pro oběti stres a psychickou zátěž. Zároveň jde o důkazní prostředek, který může zásadně přispět k objasnění trestného činu a zjištění pachatelů. Nelze přitom zapomínat ani na práva domnělých pachatelů na obhajobu a výslech svědků. Stát musí vyvažovat střet protichůdných zájmů a nastolit spravedlivou rovnováhu mezi právy obětí a právy domnělých pachatelů. To je možné zajistit mj. za použití moderních technologií. V případě potřeby lze výslech provést tak, aby se oběť či

zvlášť zranitelná oběť nemusela s domnělým pachatelem setkat „tvář v tvář“ a současně zůstala zachována zprostředkovaná přítomnost domnělých pachatelů na výsledku svědků.

V souvislosti s přijetím opatření podle § 17 a § 20 odst. 4 zákona o obětech trestných činů orgány činné v trestním řízení nejprve zkoumají, zda jde o zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu § 2 odst. 4 téhož zákona. Pokud ano, musí žádosti o zabránění kontaktu s domnělým pachatelem bez dalšího vyhovět, ledaže přijetí potřebných opatření brání závažné důvody, resp. vylučuje-li to povaha prováděného úkonu. Pokud shledají, že osobě status zvlášť zranitelné oběti nenáleží, zjišťují dále, zda je obětí ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů. Když dospějí k závěru, že se o oběť jedná, posoudí žádost o přijetí opatření k zabránění kontaktu s domnělým pachatelem podle § 17 odst. 1 téhož zákona.

Podstatným aspektem zvlášť zranitelné oběti ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů je povaha trestného činu, případně i pohnutka a další okolnosti. Status zvlášť zranitelné oběti se přitom odvíjí od potřeby chránit příslušnou osobu před druhotnou újmu potenciálně způsobenou nevhodným chováním orgánů činných v trestním řízení a dalších subjektů při prověřování a vyšetřování činu. Splnění zákonných předpokladů pro status oběti či zvlášť zranitelné oběti se může v různých fázích trestního řízení měnit. Ke změně je však třeba přistupovat obezřetně a s přihlédnutím k presumpci statusu oběti či zvlášť zranitelné oběti.

V meritorním přezkumu Ústavní soud shledal, že odůvodnění usnesení trpí podstatnými nedostatky. Není jasné, jak obvodní soud postupoval při posuzování splnění podmínek statusu zvlášť zranitelné oběti dle zákona o obětech trestných činů. Upozornil, že obvodní soud nevyloučil jako motiv spáchání činu sexuální orientaci stěžovatelů. Proto připomněl povinnost orgánů nenávisťou pohnutku zkoumat. Obvodní soud správně neposoudil ani druhou podmínku zvláštní zranitelnosti stěžovatelů, tedy že jim z důvodu jejich sexuální orientace hrozilo zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy. Zdůraznil, že poskytnutí rozhovorů médiím třetí osobou nezbavuje stát povinnosti chránit oběti před vznikem druhotné újmy a nemůže být pro posouzení zvláštní zranitelnosti rozhodující.

Odůvodnění napadeného usnesení dle Ústavního soudu vyvolává pochybnosti, zda obvodní soud vůči stěžovatelům správně vyhodnotil nesplnění podmínek statusu zvlášť zranitelné oběti.

Výklad a aplikaci zákonných ustanovení neshledal natolik extrémní či svévolné, aby založily protiústavnost napadeného usnesení. Účinná opatření k zabránění vzniku druhotné újmy měl přijmout i bez přiznání tohoto statusu, neboť stěžovatelé jsou minimálně oběťmi ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů. Nevyhovění žádosti obětí o zabránění kontaktu s obžalovanými je nutné řádně odůvodnit.

Obvodní soud se ovšem tím, zda jsou stěžovateli navrhovaná opatření k zabránění kontaktu s obžalovanými k ochraně jejich základních práv potřebná, nezabýval. Chybně vycházel z úvahy, že by vyhovění žádosti stěžovatelů znemožnilo provedení výsledku stěžovatelů a znamenalo nepřípustné konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaných. Neprovedl tedy vyvažování práv stěžovatelů na ochranu důstojnosti, soukromí, duševní i fyzické integrity s právy obžalovaných na obhajobu a výslech svědků.

Ústavní soud podotknul, že zákonná konstrukce § 51a trestního řádu, dle které mají zvlášť zranitelné oběti nárok na bezplatnou právní pomoc zmocněnce dle vlastního výběru, aniž by zákon vyžadoval vydání rozhodnutí, vůči nim není přívětivá. Pro zajištění právní jistoty proto apeloval na orgány činné v trestním řízení, aby postupovaly v souladu se zásadami zákona o obětech trestných činů, a na zmocněnce, aby v případě pochybností požádali soud o vydání deklaratorního usnesení.

Obvodní soud napadeným usnesením porušil právo stěžovatelů na zachování lidské důstojnosti a osobní cti podle čl. 10 odst. 1 Listiny, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto rozhodnutí ve vztahu ke stěžovatelům zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2613/23

25. 9. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Opatření k zajištění práv zvlášť zranitelných obětí v trestním řízení

O nevyhovění žádosti o přijetí opatření na ochranu před druhotnou újmou podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, se rozhoduje usnesením, proti kterému je přípustná stížnost s odkladným účinkem.

Při rozhodování o žádostech o přijetí opatření na ochranu před druhotnou újmou orgány činné v trestním řízení nejprve zkoumají, zda je žadatel zvlášť zranitelnou obětí ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů. Nejedná-li se o takový případ, zkoumají, zda je žadatel obětí ve smyslu § 2 odst. 2 téhož zákona. Musí přitom vyvažovat základní práva obětí a domnělých pachatelů a své rozhodnutí řádně odůvodnit.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Pavla H. (pseudonym) zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ve vztahu ke stěžovateli usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 sp. zn. 4 Tm 11/2022 ze dne 2. 8. 2023, podle něhož se stěžovatel nepovažuje za zvlášť zranitelnou oběť, a to pro porušení čl. 10 odst. 1, čl. 10 odst. 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obvodní soud vede trestní řízení proti dvěma mladistvým, kteří jsou obžalováni z trestného činu ublížení na zdraví a výtržnictví. Stěžovatel měl být během hlavního líčení vyslechnut. Opakovaně žádal, aby mohl výslech podstoupit, aniž by se setkal s obžalovanými. Uvedl, že je zvlášť zranitelnou obětí ve smyslu § 2 odst. 4 písm. d) zákona o obětech trestných činů a setkání s obžalovanými by u něj mohlo vyvolat stavy psychického diskomfortu a sekundární viktimizaci. Samosoudkyně přímo na hlavním líčení vydala usnesení, že soud stěžovatele za zvlášť zranitelnou oběť nepovažuje. Dle ní z dosud provedeného dokazování nevyplývá, že by konflikt mezi stěžovatelem a obžalovanými měl mít pozadí jakékoliv nenávisti k homosexuální komunitě. Stěžovatel navíc do médií uvedl, že událost ho nijak netraumatizuje. Obvodní soud rozhodl přistoupit k jeho výslechu za přítomnosti obžalovaných, stěžovatel se na něj nedostavil.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že soud nebyl oprávněn napadené usnesení vydat. Status zvlášť zranitelné oběti není založen rozhodnutím, ale ze zákona. Rozhodl-li soud o takovém statusu na základě rozhovorů stěžovatele v médiích, je postup nepřezkoumatelný. Homofobní pohnutka útoku je dle stěžovatele zřejmá z popisu skutku v obžalobě. Nepřiznání statusu zvlášť

zranitelné oběti může vést k nebezpečí způsobení druhotné újmy a v důsledku i porušení práva stěžovatele na ochranu lidské důstojnosti.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve odkázal na nálezný sp. zn. III. ÚS 2615/23 týkající se ústavní stížnosti dalších poškozených proti témuž usnesení. V něm Ústavní soud dospěl k závěru, že obvodní soud neporušil princip legality, jestliže vydal usnesení o tom, že stěžovatele nepovažuje za zvlášť zranitelnou oběť. Uvedl, že o nepřiznání, omezení či neexistenci práv nebo povinností plynoucích ze zákona o obětech trestných činů, jejichž uplatnění požaduje oběť, je na základě analogické aplikace trestního řádu nutné rozhodovat usnesením. Proti němu je přípustná stížnost s odkladným účinkem.

Ústavní soud připomněl, že orgány činné v trestním řízení nejprve zkoumají, zda jde o zvlášť zranitelnou oběť ve smyslu § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů (dále jen „zákon“). Pokud ano, musí žádosti o zabránění kontaktu s domnělým pachatelem bez dalšího vyhovět, ledaže přijetí opatření brání závažné důvody nebo to vylučuje povaha úkonu. Shledají-li, že osobě status zvlášť zranitelné oběti nenáleží, zjišťují, zda je obětí ve smyslu § 2 odst. 2 zákona. Pokud se o oběť jedná, posoudí žádost o přijetí opatření k zabránění kontaktu s domnělým pachatelem podle § 17 odst. 1 zákona. K zamítnutí žádosti nemusí vést pouze „závažné důvody“. Nevyhovět lze i z důvodu, že požadovaná opatření nejsou k ochraně před druhotnou újmou potřebná. Nepotřebnost je však třeba posuzovat restriktivně. Rozhodnutí o nevyhovění žádosti musí orgán přezkoumatelně odůvodnit, přičemž musí posoudit, jaká opatření jsou dostatečná a proč.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V kontextu posuzované věci Ústavní soud uvedl, že z popsáných obecných východisek je zřejmé, že § 2 odst. 4 písm. d) zákona vychází z užšího pojetí sekundární viktimizace. V tomto smyslu vyvolává odůvodnění napadeného usnesení pochybnosti, zda obvodní soud správně hodnotil nesplnění podmínek statusu zvláště zranitelné oběti. Nicméně shledal, že výklad a aplikace zákoných ustanovení, včetně neuplatnění presumpce ve smyslu § 3 odst. 1 zákona, nejsou v daném případě natolik extrémní či svévolné, aby založily protiústavnost napadeného usnesení. A to s ohledem na to, že i bez přiznání statusu zvláště zranitelné oběti mají soudy možnost přijmout účinná opatření k zabránění vzniku druhotné újmy, tj. k ochraně základních práv obětí.

Obvodní soud však měl zkoumat poté, co stěžovateli takový status nepřiznal, zda je obětí ve smyslu § 2 odst. 2 zákona a případně posoudit žádost o přijetí opatření k zabránění kontaktu s domnělým pachatelem podle § 17 odst. 1 zákona. Nesprávně předpokládal, že vyhovění žádosti stěžovatele zcela znemožní jeho výslech, resp. že by takový postup znamenal konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaných. Tento závěr je nesprávný. Přestože obvodní soud přijal určitá opatření, aby se obžalovaní a stěžovatel nestřetli před ani po zahájení hlavního líčení, nevysvětlil, z jakých důvodů jsou pro ochranu práv stěžovatele dostatečná. Nezvážil možnost přijetí dalších opatření k zabránění přímého střetnutí obžalovaných a stěžovatele, např. prostřednictvím audiovizuálního zařízení. Obvodní soud tak řádně nevyvážil práva stěžovatele na ochranu jeho důstojnosti, soukromí a duševní i fyzické integrity s právy obžalovaných na obhajobu a výslech svědků, potažmo veřejného zájmu na dosažení účelu trestního řízení.

Na základě uvedeného Ústavní soud uzavřel, že obvodní soud napadeným usnesením porušil právo stěžovatele na zachování lidské důstojnosti a osobní cti podle čl. 10 odst. 1 Listiny, na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života podle čl. 10 odst. 2 Listiny a na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozhodnutí ve vztahu ke stěžovateli zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 637/24

17. 9. 2024

Zamítnuto

Dolanská Bányaiová Lucie

Přítomnost tlumočníka u porad s advokátem v extradičním řízení

Požádá-li obviněný o tlumočení porad s obhájcem, byť by se jednalo o poradu bezprostředně nepředcházející provedení procesního úkonu ve smyslu § 28 odst. 1 trestního řádu, orgány činné v trestním řízení musejí žádosti vyhovět. Vyhovět nemusí, pokud tento postup neshledají potřebný pro zajištění práva na spravedlivý proces. O konkrétním požadavku na tlumočení se však musí dozvědět, tj. obviněný se na ně musí obrátit s žádostí o tlumočení.

Orgány činné v trestním řízení mohou výjimečně ustanovit k provedení tlumočnického úkonu i osobu, která není zapsána do seznamu tlumočnicků a překladatelů pro daný jazyk, pokud má potřebné odborné znalosti k provedení tlumočnického úkonu a vyslovila s tím souhlas.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 17. 9. 2024 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele Š. Ö. na zrušení usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 14 To 125/2023-192 ze dne 7. 12. 2023 a usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 1 Nt 8/2022-154 ze dne 11. 10. 2023.

Narativní část

Krajský soud rozhodl, že podle § 95 zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci v justičních věcech, je přípustné vydání stěžovatele – občana Turecké republiky k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí. Tento trest uložily turecké soudy stěžovateli za trestný čin úmyslné vraždy. Krajský soud rozhodl o přípustnosti vydání za současného přijetí záruk poskytnutých Ministerstvem spravedlnosti Turecké republiky. Vrchní soud rozhodnutí krajského soudu zrušil, neboť obsahovalo věcné nesprávnosti a znovu rozhodl tak, že připustil vydání stěžovatele k výkonu trestu do Turecka.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že bude jako příslušník kurdské menšiny v Turecku čelit pronásledování. Vyjádřil obavy o svůj život a zpochybnil poskytnuté diplomatické záruky. Dovolával se rovněž porušení svého základního práva na bezplatnou pomoc tlumočníka.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Klíčová ústavněprávní otázka, kterou stěžovatel ústavní stížností nastolil, se týkala přítomnosti tlumočníka u porad s advokátem. Stěžovatel nicméně argument nepřítomnosti tlumočníka u porady s advokátem uplatnil poprvé až v ústavní stížnosti. Námitku přitom mohl a měl uplatnit dříve. Ústavní soud proto z procesních důvodů ústavní stížnosti v tomto aspektu nemohl vyhovět. Vyslovil však některé do budoucna závazné závěry pro soudní praxi.

Pokud obviněný požádá o tlumočení porad s obhájcem, orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“) mají povinnost této žádosti vyhovět, a to i kdyby nešlo o poradu, která bezprostředně předchází provedení procesního úkonu ve smyslu § 28 odst. 1 trestního řádu. OČTŘ se však o konkrétním požadavku na tlumočení schůzky s obhájcem musí dozvědět. Jinými slovy, obviněný se na orgány musí obrátit s žádostí o tlumočení.

Na zmíněné žádosti Ústavní soud trvá i v kontextu zachování ústavně zaručených práv obviněných. Pokud obviněný o tlumočení nepožádá, nelze se později dovolávat porušení procesních práv například s odkazem na tzv. pozitivní závazek státu zajistit obviněnému tlumočení v rámci řízení jako celku. OČTŘ také mohou žádost o tlumočení v konkrétním případě odmítnout s odůvodněním, že takový postup není s ohledem na okolnosti daného případu potřebný pro zajištění práva na spravedlivý proces.

Výjimečně mohou OČTŘ ustanovit k provedení tlumočnického úkonu osobu, která není zapsána do seznamu tlumočnicků a překladatelů pro daný jazyk, má-li potřebné odborné znalosti, aby provedla tlumočnický úkon, a vyslovila-li se svým ustanovením souhlas.

Ústavní soud nevyhověl ani dalším námitkám stěžovatele. Shledal, že obecné soudy dostatečně zohlednily konkrétní okolnosti spojené s jeho vydáním do Turecka z pohledu jeho tamního postavení. Bylo na stěžovateli, aby prokázal zvláštní rizikové faktory týkající se jeho osoby, takové však nepředložil. Poskytnuté diplomatické záruky Ústavní soud považoval za dostatečné. Skutečnost, že aktuálně probíhá řízení o udělení mezinárodní ochrany stěžovateli, neměla na posouzení stížností napadených rozhodnutí vliv.

Rozhodnutím o přípustnosti vydání končí fáze řízení před soudy, po které následuje fáze administrativní. O vydání dále rozhoduje ministr spravedlnosti, který nesmí rozhodnout před ukončením správního řízení o mezinárodní ochraně, včetně navazujícího řízení o správní žalobě.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatele zamítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 341/24

4. 9. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Postup soudu podle § 37a trestního řádu (vyloučení zvoleného obhájce) a právo vyjádřit se k němu

I v dovolacím řízení je vyloučení advokáta z obhajoby soudem možné jen na základě zákonem stanoveného postupu, přičemž postup dle § 37a trestního řádu vyžaduje poskytnutí možnosti k vyjádření, potažmo přiměřeného časového prostoru k volbě jiného obhájce. Jinak dochází k porušení práv a svobod ústavně zaručených čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelů R. M., A. M. a A. M. rozhodl IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy tak, že postupem Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 4 Tdo 1050/2023, jímž Nejvyšší soud vrátil stěžovatelům jejich podání ze dne 10. 5. 2023 označená jako dovolání bez věcného vyřízení, byla porušena práva stěžovatelů zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny. Nejvyššímu soudu zakázal, aby pokračoval v těchto zásadách, a přikázal mu, aby pokračoval v řízení o podáních stěžovatelů.

Narativní část

Soud stěžovatele odsoudil za spáchání zločinu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby. Prostřednictvím advokáta stěžovatelé podali dne 10. 5. 2023 postupně každý zvlášť podání, označená jako dovolání, ke kterým přiložili plné moci dokládající zplnomocnění advokáta k zastupování v dovolacím řízení. K obdobnému podání prostřednictvím téhož advokáta došlo také za stíhanou obchodní společnost. Nejvyšší soud však obchodní společnosti i stěžovatelům podání vrátil bez věcného vyřízení. Ve vztahu k podání obchodní společnosti uzavřel, že osoba, která je v téže věci obviněná, nemůže činit úkony za stíhanou právnickou osobu, tj. nemůže právnické osobě ani zvolit obhájce. Advokát proto vystupoval a jednal fakticky jako opatrovník právnické osoby a z této pozice byl jako jediný případně oprávněn za ni zmocnit obhájce k podání dovolání. Sám za ni však dovolání podat nemohl. Vzhledem k tomu advokát nemohl obhajovat ani stěžovatele jako spoluobviněné, neboť tím z podstaty věci docházelo ke konfliktu procesních postavení advokáta (obhájce obviněných a opatrovníka obviněné právnické osoby). Jelikož advokátovi nevzniklo postavení obhájce stěžovatelů, Nejvyšší soud nepovažoval učiněná písemná podání za dovolání zaslaná prostřednictvím obhájce. Lhůta k podání dovolání navíc již uplynula, dovolání tak nebylo možno účinně podat.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud zrekapituloval obecná východiska týkající se práva na právní pomoc, resp. speciálního práva na obhajobu, a jejich možných omezení. Konstatoval, že zvoleného obhájce je možno vyloučit, avšak pouze ze zákonem stanovených důvodů. Rozhodnutí je svěřeno předsedovi senátu (v přípravném řízení soudci), který je však podle § 37a trestního řádu povinen umožnit obviněnému a obhájci, aby se k věci vyjádřili, a v rozhodnutí k vyjádření přihlídnout. Rozhodne-li o vyloučení obhájce, umožní zároveň obviněnému, aby si v přiměřené lhůtě zvolil obhájce jiného.

V posuzované věci stěžovatelé ke svým podáním, označeným jako dovolání, přiložili plné moci prokazující zastoupení advokátem, které byly formálně bezvadné a Nejvyšší soud je měl k dispozici jako součást spisu. Nejvyšší soud však podání stěžovatelů neprojednal, nýbrž postupoval podle § 265d odst. 2 trestního řádu, podle něhož podání, které nebylo učiněno prostřednictvím obhájce, se nepovažuje za dovolání. Tím podle Ústavního soudu nepřipustně zasáhl do práv stěžovatelů na přístup k soudu a na obhajobu.

Zmíněný § 265d odst. 2 trestního řádu totiž dopadá typicky na situace, kdy dovolání podá dovolatel bez advokáta, tj. přímo sám, případně pomocí osoby, která není advokátem. Může být použitelný pouze na případy, které jsou pro dovolatele předvídatelné a které neobcházejí nutnost postupovat podle právní úpravy rozhodování o vyloučení advokáta z obhajoby podle § 37a téhož zákona.

Nejvyšší soud postup podle posledně zmíněného ustanovení, který byl v dané věci namístě, zcela pominul. Stěžovatelům nedal prostor k vyjádření a neumožnil jim ani, aby si zvolili jiného obhájce. O vyloučení stávajícího obhájce nebylo ve věci vůbec rozhodováno. Za takové situace bylo podle Ústavního soudu nutno vycházet

z toho, že advokát stěžovatelů je jejich obhájcem v dovolacím řízení, přičemž případný zánik tohoto zastoupení by soudy mohly přivodit pouze rozhodnutím podle § 37a trestního řádu. K němu však doposud nedošlo.

S ohledem na to Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a rozhodl výše uvedeným způsobem.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 587/24

11. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Ronovská Kateřina

Rozhodnutí soudu o blanketní stížnosti proti rozhodnutí o přeměně trestu bez vyčkání na avizované doplnění

Pokud stížnostní soud rozhodne o blanketní stížnosti, aniž vyčká na stěžovatelem ohlášené doplnění o odůvodnění, přičemž stěžovateli nestanoví konkrétní lhůtu pro doplnění blanketního podání a v odůvodnění svého usnesení neuvede relevantní důvod pro nutnost vydat rozhodnutí o stížnosti neprodleně, poruší právo stěžovatele na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a jeho právo na obhajobu zaručené čl. 40 odst. 3 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 11. 9. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky L. K. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 To 81/2023 ze dne 13. 12. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Městský soud přeměnil peněžitý trest, který stěžovatelce uložil vrchní soud. Proti usnesení městského soudu podala stěžovatelka ihned po jeho vyhlášení stížnost. Vrchní soud stížnost dne 13. 12. 2023 pro nedůvodnost zamítl. Uvedl, že dne 8. 12. 2023 mu byla doručena žádost stěžovatelky o poskytnutí lhůty k odůvodnění podané stížnosti. Usnesení městského soudu bylo stěžovatelce doručeno dne 2. 11. 2023, účastnila se veřejného zasedání a měla tak dostatek času na formulaci stížnostních důvodů. Konstatoval, že podstata věci samé není nijak komplikovaná.

Stěžovatelka namítala, že nevyhověním žádosti jí soud znemožnil výkon jejího procesního práva se řádně písemně vyjádřit k rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu stížnostnímu předložit své stanovisko a požadavky na revizi konkrétních aspektů a úvah soudu prvního stupně. Dále jí měl soud ustanovit obhájce.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud odkázal na svou judikaturu týkající se blanketních opravných prostředků. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 478/20 rozhodoval o věci, ve které stěžovatel (stejně jako v nyní projednávané věci) ve své blanketní stížnosti jednoznačně ohlásil svůj záměr stížnost doplnit o odůvodnění, ale neuvedl žádnou konkrétní lhůtu. Ústavní soud shledal, že předmětné sdělení nebylo možné ignorovat jen proto, že stěžovatel nekonkretizoval, dokdy doplnění argumentace učiní, ale pouze neurčitě uvedl, že doplnění obsahující odůvodnění instanční

stížnosti „zašle následně“. Ústavní soud dovodil, že stížnostní soud byl za této procesní situace povinen stěžovateli určit termín, dokdy musí odůvodnění stížnosti doplnit, a že nelze přijmout argument, že stížnostní soud fakticky vyčkal dostatečně dlouhou dobu (9 dní).

V posuzované věci vrchní soud nevyčkal na avizované doplnění odůvodnění blanketní stížnosti, stěžovatelce nestanovil konkrétní lhůtu k doplnění jejího podání, na její připsání nereagoval a za několik dní (5 dní) stěžovatelčinu stížnost zamítl. Z napadeného usnesení neplyne, že by bylo nutné ve věci rozhodnout neprodleně. Stěžovatelka má v důsledku nařízené přeměny trestu nastoupit do výkonu trestu odnětí svobody až za několik let. Tvrzení o tom, že stěžovatelka měla dostatečně dlouhou dobu na to, aby stížnostní důvody naformulovala, nepředstavuje relevantní odůvodnění pro nutnost bezodkladného rozhodnutí ve věci. Vrchní soud nevyčkal dostatečně dlouhou dobu od obdržení stěžovatelčiny žádosti.

Ústavní soud dále konstatoval, že žádná z podmínek nutné obhajoby ve stěžovatelčině věci nebyla naplněna. Stěžovatelka navíc neuvedla konkrétní důvod pro její obligatorní zastoupení ve smyslu § 36a trestního řádu. Námitkami týkajícími se merita věci se Ústavní soud nezabýval.

Z výše uvedených důvodů dospěl Ústavní soud k závěru, že vrchní soud svým postupem porušil právo stěžovatelky na přístup k soudu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i její právo na obhajobu zaručené čl. 40 odst. 3 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a rozhodnutí vrchního soudu zrušil. Ve vztahu k usnesení městského soudu odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1703/24

19. 9. 2024

Vyhověno

Šámal Pavel

Zastavení trestního stíhání pro těžkou chorobu trvale vylučující postavení obviněného před soud

Pokud státní zástupce přehodnotí odborné závěry znalce a posoudí sám skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí, aniž provede znalecké dokazování dle § 109 a 110 trestního řádu, jde o vadu řízení vedoucí k porušení zásad spravedlivého procesu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Pokračuje-li orgán činný v trestním řízení v trestním stíhání obviněného, přestože dosud opatřené důkazy nasvědčují tomu, že trpí těžkou chorobou, která trvale vylučuje jeho postavení před soud dle § 11 odst. 1 písm. f) trestního řádu, dochází tím v návaznosti na porušení čl. 36 odst. 1 Listiny k porušení práva obviněného na nedotknutelnost osoby podle článku 7 Listiny a práva na ochranu zdraví podle článku 31 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 19. 9. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele M. V. vyrozumění Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 17. 4. 2024 č. j. 2 NZT 40/2022-116, vyrozumění Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 22. 4. 2024 č. j. VZV 31/2022-781 a výzvu Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 25. 1. 2024 č. j. VZV 31/2022-681 pro rozpor s čl. 7, čl. 31 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Policie České republiky zahájila proti stěžovateli trestní stíhání. Stěžovatel, nyní ve věku 82 let, podal z důvodu svého špatného zdravotního stavu zapříčiněného prodělaným infarktem myokardu u vrchního státního zastupitelství návrh na zastavení trestního stíhání. Policejní orgán přibral k posouzení zdravotního stavu stěžovatele soudního znalce. Z posudku vyplynulo, že zdravotní stav stěžovatele trvale nedovoluje postavit ho před soud, tedy pokračovat v trestním stíhání. Tento závěr znalec potvrdil i při výslechu.

Přestože ze znaleckého posudku i z výslechu znalce vyplynulo, že jsou naplněny všechny předpoklady pro zastavení stěžovatelova trestního stíhání, státní zástupce vrchního státního zastupitelství vyrozuměním stěžovateli sdělil, že jeho návrhu na zastavení či přerušení trestního stíhání nevyhověl a současně ho vyzval k doplnění dalších informací. Stěžovatel se obrátil na Nejvyšší státní zastupitelství s podnětem k výkonu dohledu. Státní zástupce NSZ po přezkoumání věci v napadeném vyrozumění konstatoval, že nespátňuje důvody k využití dohledových opatření. Následně státní zástupkyně vrchního státního zastupitelství vyrozuměním ze dne 22. 4. 2024 stěžovateli sdělila, že neshledala zákonný důvod pro zastavení či přerušení jeho trestního stíhání.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že orgány činné v trestním řízení i přes jednoznačné závěry znaleckého posudku odmítly zastavit jeho trestní stíhání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že odbornou správnost formálně bezvadného znaleckého posudku lze po doplňujícím vysvětlení přezkoumat jen pomocí nového znaleckého posudku, popř. posudku znaleckého ústavu. Orgán nemůže pominout závěry posudku či je nahradit vlastním laickým názorem.

Vyrozumění o nevyhovění návrhu na zastavení trestního stíhání je rozhodnutím s konečnou platností, proti kterému již nelze podat (vyjma ústavní stížnosti) žádný opravný prostředek. Na takové vyrozumění je třeba klást z hlediska jeho odůvodnění stejné požadavky jako na odůvodnění rozhodnutí o zastavení trestního stíhání.

Jestliže státní zástupci přehodnotili závěry znalce a posoudili sami skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí bez dalšího znaleckého dokazování dle § 109 a 110 tr. řádu, jde o vadu řízení, která vedla k porušení principů spravedlivého procesu zaručeného v čl. 36 odst. 1 Listiny.

Napadená rozhodnutí postrádala řádné odůvodnění. Státní zástupci se v nich nezabývali námitkami, které mohly mít význam pro rozhodnutí ve věci samé. V důsledku toho jsou nepřezkoumatelná, čímž došlo k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Poukaz státních zástupců na schopnost stěžovatele řídit motorové vozidlo nebyl relevantním ukazatelem závažnosti jeho zdravotního stavu. Šlo o vyhodnocování odborné otázky, kterou má přitom vyhodnotit znalecké dokazování.

Jestliže orgány činné v trestním řízení v trestním stíhání stěžovatele pokračovaly, přestože opatřené důkazy nasvědčovaly tomu, že stěžovatel trpí těžkou chorobou, která trvale vylučuje postavení před soud, došlo postupem v návaznosti na porušení čl. 36 odst. 1 Listiny k porušení práva stěžovatele na nedotknutelnost osoby podle článku 7 Listiny a práva na ochranu zdraví podle článku 31 Listiny. Proto Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 871/24

25. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro neoprávněnost navrhovatele

Odmítnuto pro nepřípustnost

Wintr Jan

Zpětné stanovení výživného pro dítě od okamžiku relevantní změny poměrů

Výživné a jeho zvýšení se jako nárok samotného dítěte při prokázané změně poměrů zásadně přiznává od relevantní změny, a to i zpětně za dobu nejdéle tří let ode dne zahájení řízení v souladu s § 922 odst. 1 občanského zákoníku. Pokud soudy podmiňují zpětné zvýšení výživného mimořádnými okolnostmi, jako je předchozí žádost o zvýšení výživného vůči nepečujícímu rodiči nebo nutností okamžitého podání návrhu při změně poměrů, není tento výklad v souladu s požadavky článku 3 Úmluvy o právech dítěte na ochranu jeho nejlepšího zájmu. Takový postup je v rozporu s čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, které zaručují zvláštní ochranu dětí a právo na soudní ochranu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky J. Č. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 96 Co 207/2023-485 ze dne 12. 12. 2023 a rozsudek Okresního soudu v Chomutově č. j. 0 P 75/2019-436 ze dne 31. 5. 2023 v částech týkajících se nezvýšení výživného a nedoplatku na výživném a náhrady nákladů řízení pro rozpor s čl. 32 odst. 4 a s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro neoprávněnost navrhovatele a pro nepřípustnost.

Narativní část

Ústavní stížnost podala matka nezletilého. Ten byl před i po rozvodu manželství svěřen do péče stěžovatelky. Otec měl povinnost platit na něj výživné ve výši 3 800 Kč. V roce 2019 soudy zvýšily výživné syna na 4 800 Kč a zamítly návrh otce na zrušení vyživovací povinnosti.

V březnu 2023 se stěžovatelka domáhala zvýšení výživného pro nezletilého zpětně od března 2020 z důvodu zvýšení životních nákladů, protože syn v září 2021 nastoupil na střední školu. Napadeným rozsudkem okresní soud zvýšil otcí výživné na částku 6 000 Kč, ale až od 1. března 2023. Okresní soud přitom zjistil, že na straně nezletilého i rodičů nastala změna poměrů odůvodňující zvýšení výživného od září 2021. Podle § 922 odst. 1 občanského zákoníku lze sice výživné zvýšit až tři roky zpětně od dne zahájení řízení, okresní soud však výživné zvýšil až od měsíce, ve kterém stěžovatelka podala návrh. Učinil tak s ohledem na rozhodnutí krajského soudu v jiné věci, z něhož vyplývá, že by rodič s podáním návrhu na zvýšení neměl otálet, pokud mu nebrání v podání objektivní důvody. Žádné takové důvody okresní soud nezjistil. Proti rozsudku podala stěžovatelka odvolání, krajský soud rozsudek okresního soudu jako věcně správný potvrdil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud poukázal na nejednotnou praxi soudů při výkladu § 922 občanského zákoníku. Okresní soud odůvodnil napadený rozsudek odkazem na rozhodnutí krajského soudu č. j. 96 Co 66/2022-214 ze dne 16. 6. 2022, podle kterého by zvyšování výživného za období před podáním návrhu mělo být výjimečné. Nicméně v jiných případech tentýž krajský soud naopak judikoval, že zpětné zvýšení výživného není v rozporu se zákonem ani s principem právní jistoty. Z odůvodnění napadeného rozsudku okresního soudu není zřejmé, proč zvolil z judikatury krajského soudu právě to rozhodnutí, které je pro stěžovatelku a nezletilého nepříznivé. Dále Ústavní soud poukázal na svou judikaturu týkající se zpětného zvýšení výživného, např. na usnesení sp. zn. III. ÚS 3754/18, sp. zn. I. ÚS 3375/22, sp. zn. III. ÚS 3754/18 a sp. zn. I. ÚS 3375/22.

Ústavní soud připomněl, že ustanovení § 922 odst. 1 občanského zákoníku, - že výživné pro děti lze přiznat i za dobu nejdéle tří let zpětně -, je třeba vykládat s ohledem na čl. 32 odst. 1 a 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 27 odst. 1 a 2 Úmluvy o právech dítěte. Pokud soudy přes prokázanou změnu poměrů nezletilému bez odpovídajícího zdůvodnění zpětné zvýšení nepřiznají, volí postup jdoucí k tíži nezletilého. Je-li možné interpretovat právní předpis více způsoby, soudy mají volit ten, který nejefektivněji naplňuje nejlepší zájem dítěte.

V daném případě obecné soudy sice uznaly, že u nezletilého došlo ke změně poměrů odůvodňující zvýšení výživného od září 2021, ale výživné zvýšily až od března 2023 s odůvodněním, že zpětné zvýšení by narušilo právní jistotu otce a matka o zvýšení výživného nepožádala bez zbytečného odkladu. Nepřiznání zpětného zvýšení však podle Ústavního soudu neoprávněně penalizuje dítě za postup rodičů, čímž

odporuje ústavní ochraně práv dítěte a jeho nejlepšímu zájmu podle Listiny a Úmluvy o právech dítěte. Podmínka předchozí výzvy nepečujícímu rodiči a neprodleného podání návrhu při změně poměrů ze zákona neplyne. Stejně tak z textu zákona nevyplyvá, že pokud převážně pečující rodič nezvolí takový postup, nezletilý nárok na zpětné zvýšení výživného ztratí navzdory prokázané změně poměrů.

Možnost zpětného zvýšení výživného slouží k ochraně dítěte, které je na něm závislé. Nesmí být sankcionováno za pozdější podání návrhu na zvýšení výživného rodičem namísto okamžitého po změně potřeb. Nezletilému nelze přičítat k tíži, že druhý rodič s ním přerušil kontakt nebo se nezajímá o potřeby, které zvýšení výživného odůvodňují. Rodiče by měli společně sledovat, zda výše výživného odpovídá aktuálním potřebám dítěte. Nástup na vyšší stupeň vzdělání, například na střední školu, mohou předvídat. Přesto by soudy měly v rozsudcích naznačit, kdy podle nich nastane další změna poměrů.

Ekonomická jistota nepečujícího rodiče je důležitá, nelze ji však upřednostnit na úkor dítěte. Soudy musí zohlednit okolnosti jako schopnosti rodiče plnit vyživovací povinnost nebo majetkové poměry. Zpětné zvýšení výživného tedy není automatické. Nicméně pokud zjistí, že výživné neodpovídalo potřebám dítěte a nezvýšení zatížilo pečujícího rodiče, nelze výživné zpětně nepřiznat jen s odkazem na právní jistotu nepečujícího rodiče. Nepřiznat zpětně lze jen v konkrétně odůvodněných případech, například kvůli rozporu s dobrými mravy nebo z důvodu zneužití práva. Soudy musí situaci posoudit v kontextu vzájemného vztahu rodičů a dítěte.

Obecné soudy vyložily § 922 občanského zákoníku excesivně v rozporu s čl. 32 odst. 4 Listiny a s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, čímž porušily právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud zrušil výroky napadených rozhodnutí, kterými obecné soudy nevyhověly návrhu otce na zpětné zvýšení výživného a akcesorické nákladové výroky. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro neoprávněnost navrhovatele a nepřipustnost. Také vyzval rodiče, aby se snažili uzavřít dohodu v zájmu dítěte. Syn se totiž v důsledku neodpovědného chování rodičů ocitl bez přičinění zbytečně ve sporu proti svému otci.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1760/24

25. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro neoprávněnost navrhovatele

Odmítnuto pro nepříslušnost

Křestánová Veronika

Zpětné stanovení výživného pro dítě od okamžiku relevantní změny poměrů

Výživné a jeho zvýšení se jako nárok samotného dítěte při prokázané změně poměrů zásadně přiznává od relevantní změny, a to i zpětně za dobu nejdéle tří let ode dne zahájení řízení v souladu s § 922 odst. 1 občanského zákoníku. Pokud soudy podmiňují zpětné zvýšení výživného mimořádnými okolnostmi, jako je předchozí žádost o zvýšení výživného vůči nepečujícímu rodiči nebo nutností okamžitého podání návrhu při změně poměrů, není tento výklad v souladu s požadavky článku 3 Úmluvy o právech dítěte na ochranu jeho nejlepšího zájmu. Takový postup je v rozporu s čl. 32 odst. 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, které zaručují zvláštní ochranu dětí a právo na soudní ochranu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. P. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích č. j. 0 P 114/2020-116, 39 P a Nc 76/2023 ze dne 12. 1. 2024 a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 5 Co 326/2024-137 ze dne 9. 4. 2024 v částech týkajících se nezvýšení výživného a nedoplatku na výživném a náhrady nákladů řízení pro rozpor s čl. 32 odst. 4 a s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro neoprávněnost navrhovatele, pro nepříslušnost a pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Ústavní stížnost podal otec nezletilé. Okresní soud schválil dohodu rodičů o svěření dětí po rozvodu manželství do péče otce. Matka se zavázala platit na dceru výživné 2 100 Kč, na syna 2 900 Kč a splácet nedoplatek na výživném. Otec podal v dubnu 2020 návrh na zvýšení výživného na dceru zpětně od září 2017 z důvodu jejího nástupu na druhý stupeň základní školy, zvýšených nákladů na zdravotní péči a zániku vyživovací povinnosti matky k synovi. Při jednání otec omezil návrh a požadoval zpětné zvýšení od května 2018. Okresní soud zvýšil vyživovací povinnost matky na dceru zpětně od května 2018 na 4 200 Kč.

Návrhem z října 2023 se otec opětovně domáhal zvýšení výživného na dceru zpětně od září 2021, tj. od okamžiku jejího nástupu na střední školu. Okresní soud napadeným rozsudkem matce uložil povinnost platit dceři od září 2023 výživné 5 800 Kč a zaplatit nedoplatek na výživném ve výši 6 400 Kč. Okresní soud zjistil, že oběma rodičům vzrostl příjem a dceři se zvýšily odůvodněné potřeby s nástupem na střední školu již v září 2021. Stanovení

výživného zpětně k datu nástupu dcery na střední školu však považoval okresní soud za „hrubě nespravedlivé“ vůči matce kvůli vysokému nedoplatku na výživném, který by zvýšení způsobilo a který podle okresního soudu matka nezavinila. Krajský soud napadeným rozsudkem rozsudek okresního soudu potvrdil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud Nejprve připomněl, že článek 32 Listiny zaručuje dětem a mladistvým zvláštní ochranu, která zahrnuje právo dětí na péči a výchovu od rodičů a odpovídající povinnost státu péči podporovat. Toto právo zahrnuje jak materiální zajištění, například výživné hrazené oběma rodiči dle § 910 a násl. občanského zákoníku, tak i zajištění emocionálních a sociálních podmínek pro rozvoj dítěte. Při soudním rozhodování má být klíčovým principem nejlepší zájem dítěte zakotvený v čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Jakékoliv rozhodnutí týkající se dětí musí být řádně odůvodněné a upřednostňovat právě jejich zájem před jinými zájmy. Ústavní soud upozornil také na souběžně vydaný nálezný sp. zn. I. ÚS 871/24 ve skutkově obdobné věci.

V projednávaném případě se Ústavní soud zabýval otázkou zpětného zvýšení výživného na základě výkladu § 922 a § 923 odst. 1 občanského zákoníku. Stěžovatel nesouhlasí s rozhodnutím obecných soudů, které stanovily počátek zvýšené vyživovací povinnosti až od pozdějšího data. Vyšly mimo jiné z argumentu, že zpětné zvýšení by bylo pro matku zatěžující jak ekonomicky, tak psychicky, což však nemělo dostatečnou oporu ve skutkovém stavu. Ústavní soud rovněž poukázal, že rozhodnutí soudů nezohlednilo změnu poměrů nástupu dcery na střední školu, což obvykle znamená nárůst výdajů a odůvodněných potřeb.

Ústavní soud zdůraznil, že platební morálka nepečujícího rodiče, ani příspěvky nad rámec stanoveného výživného nemohou mít při rozhodování o zvýšení výživného zpětně přednost před prokázanými změnami potřeb dítěte. Při rozhodování o výživném by mělo být cílem naplňovat nejlepší zájem dítěte a nikoliv klást prioritu na právo nepečujícího rodiče na právní jistotu. Obecné soudy mají posuzovat poměry individuálně a rozhodnout o zpětném zvýšení výživného, pokud se změnily potřeby dítěte od posledního rozhodnutí o výši výživného. Nepřiznání zpětného zvýšení je vyhrazeno pouze pro specifické případy podložené konkrétními důvody jako například rozpor s dobrými mravy nebo zneužití práva.

Ústavní soud rovněž upozornil na vhodnost předběžného stanovení data pro další zvýšení výživného, pokud se předpokládá budoucí změna potřeb dítěte, například přechod na vyšší stupeň vzdělávání, za účelem minimalizace pozdějších soudních sporů. Je žádoucí, aby rodiče usilovali o vzájemnou dohodu a na soud se obraceli až v případě neúspěchu. Ani absence takové snahy však nemůže být důvodem pro odepření zpětného zvýšení výživného v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte. K tomu se Ústavní soud vyjádřil v souběžně vydaném nálezu sp. zn. I. ÚS 871/24.

Obecné soudy vyložily § 922 a § 923 občanského zákoníku excesivně v rozporu s čl. 32 odst. 4 Listiny a s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, čímž porušily právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud zrušil výroky napadených rozhodnutí, kterými obecné soudy nevyhověly návrhu otce na zpětné zvýšení výživného a akcesorické nákladové výroky. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro neoprávněnost navrhovatele, pro nepříslušnost a pro zjevnou neopodstatněnost. Závěrem vyzval rodiče, aby se snažili uzavřít dohodu v zájmu dítěte. Dcera se totiž v důsledku neodpovědného chování rodičů ocitla bez vlastního přičinění ve sporu proti matce. To není dobrým začátkem pro obnovení jejich vzájemných vztahů.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Veronika Křesťanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 92/24

4. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro nepřípustnost

Odmítnuto pro nepříslušnost

Kühn Zdeněk

Vnitřní rozpornost v odůvodnění soudního rozhodnutí

Ne každá vnitřní rozpornost v odůvodnění soudního rozhodnutí zakládá jeho neústavnost. Pokud se však týká posouzení klíčové otázky, na které rozhodnutí soudů stojí, může nabýt ústavněprávního významu a představovat porušení práva účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Z. E. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 25 Cdo 307/2023-435 ze dne 18. října 2023 v části výroku II, kterým Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatelky ve vztahu k vedlejšímu účastníkovi, a ve výroku III, jakož i rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 44 Co 74/2021-416 ze dne 21. září 2022 v části výroku I, kterou krajský soud potvrdil část výroku I rozsudku Městského soudu v Brně č. j. 294 C 42/2019-351 ze dne 11. února 2021 o zamítnutí žaloby stěžovatelky proti vedlejšímu účastníkovi, a kterou potvrdil výrok III rozsudku městského soudu. Rozsudek krajského soudu zrušil ve výrocích II, III a IV. Ústavní soud dospěl k závěru, že výroky II a III usnesení Nejvyššího soudu a rozsudkem krajského soudu došlo k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka se žalobou domáhala po městě Brně a obchodní společnosti Brněnské komunikace, a. s., náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění s příslušenstvím v důsledku stěžovatelčina pádu na neudržovaném zledovatělém chodníku. Upadla, ačkoli měla pevnou obuv a pohybovala se opatrně. Utrpěla mnohačetné zlomeniny. Městský soud rozhodl, že Brněnské komunikace ve věci nemají pasivní legitimaci, protože chodník neměly ve správě. K věcnému posouzení uvedl, že stěžovatelka měla povinnost počínat si při chůzi na námraze obezřetně, což dodržela. Odpovědnosti za újmu se však město Brno zprostilo, jelikož povinnost zajistit schůdnost chodníku neporušilo; námraza vznikla krátce před úrazem. Nebylo proto v možnostech města situaci včas řešit. Městský soud žalobu zamítl.

Krajský soud v odvolacím řízení dovodil, že mohla-li stěžovatelka změnu ve schůdnosti předvídat, nešlo o závadu ve schůdnosti a město za ni nemůže odpovídat. Město neporušilo ani prevenční povinnost.

Naopak stěžovatelka nepřizpůsobila své chování aktuálním podmínkám, neboť použila nevhodnou obuv s poměrně hladkou podrážkou, a úraz si tak způsobila vlastní neopatrností. Nejvyšší soud řízení o „dovolání“ stěžovatelky proti rozsudku městského soudu zastavil a dovolání proti rozsudku krajského soudu odmítl.

V ústavní stížnosti stěžovatelka namítala, že nesprávná skutková zjištění nižších soudů založila s ohledem na jejich extrémní rozpor s provedenými důkazy přípustnost dovolání. Skutková zjištění soudů jsou nekonzistentní a vzájemně si odporují.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavnímu soudu nepřísluší přehodnocovat hodnocení důkazů obecnými soudy. Zasáhnout do něho může pouze tehdy, nastal-li v dané věci extrémní rozpor mezi zjištěným skutkovým stavem a vyvozenými skutkovými či právními závěry.

Zásadní vada v této věci spočívala v rozhodnutí městského soudu, jehož závěr o (ne)předvídatelnosti závady ve schůdnosti chodníku byl vnitřně rozporný a nepřezkoumatelný. Vzhledem k tomu, že se tato rozpornost týkala posouzení klíčové otázky, jež nasměrovala další úvahy soudů o režimu odpovědnosti, odůvodňovala výjimečný zásah Ústavního soudu.

Konkrétně městský soud v odůvodnění na jedné straně opakovaně připustil, že ledovka nebyla vidět, na druhé straně několikrát uvedl, že ledovka viditelná byla. Z jeho dílčích závěrů nebylo možné dovodit odpověď již na výchozí otázku, zda byla námraza na chodníku viditelná či nikoliv, což bylo pro posouzení objektivní odpovědnosti vlastníka chodníku zcela zásadní. Z argumentace městského soudu nebylo ani jasné, zda věc posuzoval v režimu odpovědnosti dle zákona o pozemních komunikacích, nebo v režimu obecné odpovědnosti dle občanského zákoníku.

Nejasnosti nenapravit ani krajský soud přesto, že na ně stěžovatelka opakovaně upozorňovala. Přiklonil se bez dalšího k tomu, že ledovka viditelná byla.

Ústavně relevantního pochybení se dopustil i Nejvyšší soud, který patřičně nereagoval na relevantní dovolací námitku stěžovatelky k excesivnímu hodnocení důkazů. Naopak z neústavně stanoveného skutkového rámce bez dalšího vyšel.

S ohledem na uvedené Ústavní soud částečně vyhověl ústavní stížnosti a zrušil výše uvedené výroky Nejvyššího soudu a krajského soudu pro jejich rozpor s právem stěžovatelky na soudní ochranu. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl zčásti pro zjevnou neopodstatněnost, zčásti pro nepříslušnost Ústavního soudu a zčásti pro nepřípustnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 2194/23

4. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro nepřípustnost

Ronovská Kateřina

Náležité odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu o nepřípustnosti dovolání podle § 237 občanského soudního řádu

Odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu, jímž odmítá dovolání pro nepřípustnost podle § 237 občanského soudního řádu, musí splňovat požadavky předvídatelnosti a srozumitelnosti. Musí z něj být dostatečně patrné, z jakých důvodů o něm Nejvyšší soud rozhodl právě tímto způsobem. Jiný postup je porušením práva dovolatele na přístup k soudu zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 4. 9. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatelky MARSERVIS, s. r. o. usnesení Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 2946/2021-1468 ze dne 25. 5. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost a pro nepřípustnost.

Narativní část

Stěžovatelka podala žalobu o určení, že je vlastníkem potrubních rozvodných tepelných zařízení primárního horkovodního vedení, bezkanálového sekundárního teplovodního vedení a předávacích stanic. Po kasačním zásahu Nejvyššího soudu okresní soud napadeným rozsudkem žalobu opět zamítl. Krajský soud napadeným rozsudkem jeho rozhodnutí potvrdil.

Stěžovatelka podala dovolání, v němž vymezila právní otázku, zda je rozvodné tepelné zařízení jedinou věcí v právním smyslu, když se skládá z předávacích stanic, primárních rozvodů a sekundárních rozvodů tepelné energie. Namítala, že krajský soud se odchýlil od judikatury Nejvyššího soudu, která typově podobné situace v minulosti řešila odlišně (rozhodnutí sp. zn. 3 Cz 3/90 a sp. zn. 22 Cdo 2548/98), případně, že tuto otázku v praxi dovolací soud neřešil. Pro posouzení otázky nebylo dle Nejvyššího soudu dovolání přípustné, neboť napadené rozhodnutí krajského soudu bylo v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu. Za nepřiměřený nepovažoval závěr krajského soudu o tom, že rozvodné tepelné zařízení v projednávané věci je samostatnou věcí a částí, k nimž se stěžovatelka domáhá určení vlastnického práva, představují její součásti. V případě jejich vyjmutí by totiž vedená energie nebyla zpracována a rozváděna tak, aby se dostala k odběratelům. Nejvyšší soud proto odmítl dovolání pro nepřípustnost.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti především namítala, že Nejvyšší soud se nevypořádal s její právní argumentací v podaném dovolání. Nerespektoval závěry vlastních rozhodnutí, konkrétně rozsudku sp. zn. 22 Cdo 944/2007 ze dne 10. 12. 2009, v němž řešil právní povahu vodovodů.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se věcí zabýval z čistě procesního hlediska přípustnosti dovolání stěžovatelky. S odkazem na stanovisko pléna sp. zn. Pl. ÚS-st. 45/16 ze dne 28. 11. 2017 připomněl, že jedním z principů představujících součást práva na řádný a spravedlivý proces a vylučujících libovůli v rozhodování je povinnost obecného soudu, tedy i soudu dovolacího, aby své rozhodnutí odůvodnil jasně, s konkrétními důvody, které jej vedly k jeho právním závěrům.

Rozhodnutí dovolacího soudu musí obsahovat nosné důvody, pro které shledal dovolání nepřípustné, nejen citaci zákonné úpravy či odkazy na obecnou judikaturu bez odpovídající reakce na právní argumentaci dovolatele. Dovolatel se musí dozvědět, z jakých právních důvodů, a na základě jakých právních úvah dovolacího soudu, soud jeho podání odmítl jako nepřípustné. Jinak se jedná o odůvodnění nedostatečné a nepřezkoumatelné.

Ústavní soud v posuzované věci uvedl, že pokud se Nejvyšší soud zabýval i meritem (tj. otázkou samostatnosti věci či rozvodného tepelného zařízení jako součásti věci a hodnocením krajského soudu), není to rozporné se základními právy stěžovatelky. Tyto úvahy však nepředstavují odůvodnění nepřípustnosti stěžovatelčina dovolání.

Nepřípustnost dovolání není možné odůvodňovat tím, zda Nejvyšší soud úvahu odvolacího soudu „neshledává za zjevně nepřiměřenou“. Nejvyšší soud uznal, že právní otázku stěžovatelka vymezila řádně, a že ji již ve své praxi řešil. Bylo jeho povinností zhodnotit, zda stěžovatelka naplnila důvody přípustnosti a zhodnotit, zda se odvolací soud v řešení právní otázky od praxe dovolacího soudu odchýlil. Odpověď na tuto specificky vymezenou otázku však stěžovatelka ze strany Nejvyššího soudu ve vztahu k části jeho vlastní judikatury (rozsudku sp. zn. 22 Cdo 944/2007) neobdržela. Rovněž závěr o nepřiléhavosti judikatury o právní povaze kanalizační přípojky Nejvyšší soud dostatečně neodůvodnil.

Ústavní soud dospěl k závěru, že Nejvyšší soud se dostatečně nevypořádal s právní argumentací stěžovatelky a dosavadní judikaturou; své rozhodnutí řádně neodůvodnil. Postupoval tím v rozporu s požadavky řádného procesu, čímž stěžovatelce odepřel přístup k soudu a porušil tak její právo zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti zčásti vyhověl a napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušil. Ostatní námitky shledal zjevně neopodstatněné. Ústavní stížnost proti rozsudku krajského soudu, okresního soudu i rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2018 odmítl pro nepřípustnost.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1679/24

6. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Šámal Pavel

Nesprávné poučení soudu o oprávném prostředku (připustnost dovolání proti rozhodnutí o více bagatelních nárocích)

Soud poruší právo účastníka řízení na přístup k soudu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neobsahuje-li písemné vyhotovení rozhodnutí v souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1178/2023 poučení o možnosti podat dovolání. Je-li v době vydání rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění, které se skládá z několika nároků a v souhrnu převyšuje 50 000 Kč, omezení připustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 6. 9. 2024 zrušil II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu stěžovatele Jiřího Rašky rozsudek Krajského soudu v Ostravě č. j. 71 Co 323/2023-137 ze dne 21. 3. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylé části ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Vedlejší účastnice se po stěžovateli domáhala zaplacení částky 48 250 Kč a částky 11 412 Kč jako vydání bezdůvodného obohacení. První částka měla spočívat v náhradě za užívání domu a druhá částka v náhradě za nedoplatek za elektřinu uhrazený vedlejší účastnicí v době neoprávněného užívání domu. Okresní soud žalobě vyhověl a uložil stěžovateli zaplatit celkem 59 662 Kč s příslušenstvím. Krajský soud rozsudek okresního soudu potvrdil a účastníky řízení poučil, že proti němu není dovolání přípustné.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal především chybné poučení krajského soudu o možnosti podat proti jeho rozsudku dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud připomněl, že je porušením čl. 36 odst. 1 Listiny a z něj vyplývajícího práva na přístup k soudu, dostane-li se účastníkovi řízení nesprávné poučení o nemožnosti podat opravný prostředek v jeho věci a ten opravný prostředek s důvěrou v toto nesprávné poučení jako akt orgánů veřejné moci nepodá.

Z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 1178/2023 vyplývá, že pokud je v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžité plnění převyšující 50 000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události,

jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50 000 Kč, omezení připustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu vyjádřeného v § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu se neuplatní, jestliže se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení je těmto nárokům společné (vychází ze skutkového základu těmto nárokům společného).

V pochybnostech, zda dovoláním otevřená právní otázka vychází ze společného skutkového základu uplatněných nároků, nemůže dovolací soud dovolání odmítnout. Předmětem řízení je (totiž) peněžité plnění, které v souhrnu převyšuje 50 000 Kč a výjimku z pravidla jdoucí nad rámec dikce uvedeného ustanovení zkoumáním samostatného skutkového základu jednotlivých nároků je nutno vykládat restriktivně (v hraničních případech ve prospěch připustnosti dovolání co do hodnotového censu).

V souladu s rozsudkem Nejvyššího soudu měl krajský soud stěžovatele poučit, že dovolání proti výroku I. rozsudku krajského soudu je přípustné za podmínky § 237 občanského soudního řádu, protože předmětem řízení bylo v době rozhodnutí krajského soudu peněžité plnění převyšující 50 000 Kč. V souladu s tímto (novým) poučením bude stěžovateli umožněno formulovat dovolání na základě právních otázek, jejichž řešení je oběma nárokům společné.

Jelikož krajský soud uvedl nesprávné poučení, porušil právo stěžovatele na přístup k soudu. Postup stěžovatele, který v důsledku toho dovolání nepodal, mu proto nelze klást k tíži.

Ústavní soud se dále vyjádřil ke vztahu ústavní stížnosti a rozhodnutí o dovolání proti rozhodnutí o více samostatných nárocích. Pokud je v civilní věci v době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí odvolacího soudu předmětem řízení peněžitě plnění převyšující 50 000 Kč, které se skládá z nároků, jež, ač mají původ v téže události, jsou obecně vzato pokládány za nároky se „samostatným skutkovým základem“, z nichž každý samostatně nepřevyšuje 50 000 Kč, a omezení přípustnosti dovolání prostřednictvím hodnotového censu se prosadí, protože se dovolání týká právních otázek, jejichž řešení není těmto nárokům společné, počítá se lhůta k podání následné ústavní stížnosti proti rozhodnutí odvolacího soudu od doručení rozhodnutí o dovolání.

Tuto situaci je dle Ústavního soudu třeba odlišit od podání vadného dovolání, v němž dovolatel nevymezil jeho náležitosti. Za takové situace je ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu návrhem nepřípustným. Uplatní-li stěžovatel teprve v ústavní stížnosti argumentaci k právním otázkám společným pro řešení více bagatelních nároků, které v souhrnu převyšují 50 000 Kč, přestože v dovolacím řízení tuto možnost měl, ale nevyužil ji, vypořádá Ústavní soud takovou argumentaci jako tzv. materiálně nepřípustnou.

Z výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti zčásti vyhověl a rozsudek krajského soudu pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil. Ve zbylé části odmítl ústavní stížnost jako návrh nepřípustný.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1538/23

24. 9. 2024

Zamítnuto

Zemanová Daniela

Nepřiměřená délka trvání předběžného opatření

Samotná délka trvání předběžného opatření sama o sobě nezpůsobuje jeho protiústavnost. Zrušení předběžného opatření pouze pro dobu jeho trvání, ačkoli důvody pro jeho nařízení ani po letech nepominuly, by popřelo ochranu práv toho, v jehož prospěch jej soudy vydaly.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 24. 9. 2024 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky BOHEMIA ENERGY entity, s. r. o., na zrušení usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 14 Cmo 24/2023-855 ze dne 23. 3. 2023.

Narativní část

Tomáš Bárta se od roku 2014 soudně domáhá určení, že je společníkem stěžovatelky s 10% obchodním podílem. V roce 2018 soud na jeho návrh nařídil předběžné opatření, kterým stěžovatelce uložil povinnost „zdržet se dispozice s obchodním závodem či jeho částmi“ a „zdržet se nad rámec obvyklý běžnému hospodaření dispozic s veškerým hmotným i nehmotným majetkem“. Nařízení odůvodnil potřebou zatímně upravit poměry mezi účastníky řízení. Stěžovatelka a další žalovaní neuznávají Tomáše Bártu jako společníka, vyvíjejí snahu jeho sporná práva eliminovat a činí kroky, které by mohly ztížit jeho postavení a vytvořit nevratný právní stav. V brzké době přitom nelze očekávat rozhodnutí v některém z jejich sporů, čímž se vytváří prostor k uskutečnění nevratných kroků, které jej mohou poškodit.

Stěžovatelka proti rozhodnutí brojila ústavní stížností, kterou Ústavní soud odmítl jako zjevně neopodstatněnou. Následně podala k soudu návrh, aby soud předběžné opatření zrušil. Městský soud jej však zamítl a vrchní soud rozhodnutí potvrdil. Důvody nařízení opatření totiž podle soudů nepominuly. V nynější ústavní stížnosti stěžovatelka označila délku trvání předběžného opatření za nepřiměřenou a odůvodnění napadeného rozhodnutí za nepřezkoumatelné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podle Ústavního soudu sporné předběžné opatření i navzdory zániku společnosti BOHEMIA ENERGY Group, a. s., plně ob stojí. K šestileté délce trvání předběžného opatření uvedl, že se sice jednoznačně jedná o negativní stav, v okolnostech posuzovaného případu nicméně nepředstavuje protiústavní zásah.

Z povahy předběžného opatření jako prostředku k zatímní úpravě poměrů účastníků řízení vyplývá, že by mělo trvat jen po nezbytně dlouhou dobu. Konkrétní délku však právní předpisy neomezuji. Ačkoli je rozhodování o předběžných opatřeních součástí civilního soudního řízení a je na něj třeba vztáhnout požadavky plynoucí z práva na spravedlivý proces, žádná součást ústavního pořádku neobsahuje speciální úpravu předběžných opatření nebo jejich maximální doby trvání. Žádnou nejdéle přípustnou dobu, po kterou by mohlo trvat, nebo po jejímž uplynutí by jej bylo třeba zrušit, nestanoví ani občanský soudní řád. Předběžné opatření zaniká uplynutím doby pouze tehdy, pokud usnesení o jeho nařízení stanoví, že bude trvat jen po určitou dobu, a tato doba uplyne.

Ústavní soud ve své rozhodovací činnosti nikdy nepřistoupil ke zrušení předběžného opatření pouze na základě jeho délky. Takový závěr nevyplyvá ani z ustálené rozhodovací praxe obecných soudů. Výjimkou v tomto ohledu není ani nálezn sp. zn. III. ÚS 208/20, jímž Ústavní soud zrušil rozhodnutí o zamítnutí návrhu na zrušení přes 10 let trvajícího předběžného opatření. V daném případě nebyla rozhodující pouze doba trvání, ale i skutečnost, že během řízení pominuly důvody pro jeho nařízení. Důvody nařízení v posuzovaném případě dle Ústavního soudu nadále trvají. Bylo především na stěžovatelce, aby v řízení před obecnými soudy a Ústavním soudem zdůvodnila, proč důvody pro nařízení předběžného opatření pominuly. Proti samotným důvodům nařízení však směřovalo velmi málo jejích námitek. S těmi, které z tohoto pohledu relevantní byly, se soudy vypořádaly.

Ve výše uvedeném případě nevplynulo, že by se stěžovatel na délce řízení jakkoliv negativně podílel. Takový závěr v posuzované věci Ústavní soud učinit nemohl. Obecné soudy uvedly, že kromě rozhodování ve věci samé se musí zabývat řadou různých procesních návrhů obou stran sporu.

Stěžovatelka navíc relevantně nezpochybnila ani konkrétní a podložená tvrzení jiných účastníků řízení, podle nichž se většinově nebo alespoň částečně na prodlužování délky řízení – a tedy i trvání předběžného opatření – podílela. Nadto protichůdně tvrdila, že existence předběžného opatření představuje neúměrné omezení, které přispělo k ukončení její činnosti, a zároveň, že ani navzdory předběžnému opatření nedochází k útlumu její činnosti.

Vedle zájmu na omezeném trvání předběžného opatření stojí zájem na zajištění budoucí realizace ohrožených práv. Ústavní soud nevyloučil, že mohou nastat situace, kdy jsou faktické následky dlouhotrvajícího předběžného opatření natolik významné a další trvání se stane natolik nepřiměřeným, že zájem na jeho zrušení převáží nad možnými přínosy dalšího trvání. V projednávaném případě však shledal zájem na dalším trvání jako významnější. Ať už proto, že jím uložené povinnosti nebrání stěžovatelce v její běžné činnosti, že řízení ve věci v současnosti není zatíženo průtahy, že stěžovatelka neprokázala pominutí důvodů pro nařízení předběžného opatření, nebo že od jeho nařízení nedošlo k zásadnímu obratu v postojích účastníků řízení.

Ústavní soud nepřisvědčil ani ostatním námitkám stěžovatelky, případně se jimi z procesních důvodů nemohl zabývat. Ústavní stížnost stěžovatelky proto zamítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 854/23

19. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Procesní – účastenství v řízení

Baxa Josef

Neoprávněné zamítnutí restitučního nároku na základě nicotnosti rozhodnutí o státním občanství (restituce rodu Walderode)

Jen zvláště závažná vada může vyvolat nicotnost aktu, kterým Ministerstvo vnitra rozhodlo podle § 2 odst. 2 dekretu prezidenta republiky č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, že československé státní občanství se zachovává. O zvláště závažnou vadu nejde, je-li takový akt Ministerstva vnitra označen jako osvědčení a má náležitosti osvědčení, a nikoliv výměru (rozhodnutí). Pokud obecné soudy dospějí k opačnému závěru, porušují tak právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, neboť jde o extrémní interpretační excés.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Johanny Kammerlander zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 19. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 3662/2022-1701 ze dne 17. 1. 2023, rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 30 Co 1/2022-1629 ze dne 21. 6. 2022 a rozsudek Okresního soudu v Semilech č. j. 8 C 459/2004-1527 ze dne 9. 12. 2021 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní stížnost proti rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 313/2020-1445 ze dne 20. 4. 2021 odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Projednávaná věc se týkala restitučního nároku vdovy po Karlu Des Fours Walderode (KDFW) na navrácení majetku konfiskovaného po druhé světové válce. Restituce se řídí zákonem č. 243/1992 Sb., který umožňuje navrácení majetku pouze osobám, které prokáží, že znovu nabyly československé státní občanství dle předepsaných předpisů, a zároveň se neprovinily proti státu. KDFW se během války přihlásil k německé národnosti a československé státní občanství ztratil. V roce 1945 požádal o jeho zachování. Ministerstvo vnitra nejprve jeho žádosti nevyhovělo, poté mu však vydalo osvědčení o zachování československého státního občanství dle § 2 odst. 2 dekretu č. 33/1945 Sb.

Obecné soudy dospěly k závěru, že KDFW splňoval podmínky pro navrácení majetku dle zákona č. 243/1992 Sb., neboť měl zachováno československé občanství na základě rozhodnutí Ministerstva vnitra z 16. prosince 1947. Soudy konstatovaly, že KDFW podmínky občanství splňoval a byl oprávněnou osobou pro restituci. Nejvyšší soud však tato rozhodnutí zrušil a dospěl k opačnému závěru. Podle něj akt Ministerstva vnitra o zachování

občanství nebyl platným správním rozhodnutím, neboť nesplňoval formální a obsahové náležitosti stanovené vládním nařízením č. 8/1928 Sb. Nejvyšší soud konstatoval, že KDFW nenabyl československé občanství zpět platně a nesplnil tak podmínky zákona č. 243/1992 Sb., aby byl uznán za oprávněnou osobu pro restituci. Okresní soud, vázán závěry Nejvyššího soudu, napadeným rozsudkem žalobu stěžovatelky zamítl. Krajský soud napadeným rozsudkem jeho rozhodnutí potvrdil a Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl dovolání stěžovatelky jako nepřípustné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud poznamenal, že již v nálezu sp. zn. II. ÚS 326/98 uvedl, že KDFW nepozbyl československé státní občanství, neboť získal osvědčení Ministerstva vnitra o zachování československého státního občanství ze dne 16. prosince 1947, a z tohoto závěru implicitně vycházel i v nálezech sp. zn. IV. ÚS 143/01 a sp. zn. I. ÚS 145/01. Toto konstatování ovšem nebylo součástí nosných důvodů citovaných nálezu, tím pádem jej obecné soudy nebyly povinny respektovat. Až v projednávané věci založily soudy svá rozhodnutí na závěru, že akt Ministerstva vnitra byl nicotný. Ústavnost této úvahy tedy Ústavní soud řešil až v tomto nálezu.

Ústavní soud připomněl, že nicotnost správního aktu znamená, že jde o právní úkon tak vážně vadný, že nemá žádné právní účinky. Mezi zásadní vady, které mohou způsobit nicotnost, patří absolutní nedostatek pravomoci nebo příslušnosti orgánu, zásadní nedostatky ve vyjádření vůle, neurčitost, nesmyslnost, požadavek na plnění, které je trestné nebo nemožné, či uložení povinnosti vůči neexistujícím subjektům. Tento koncept nicotnosti je v českém právním systému historicky ustálený, přičemž základní principy se nezměnily od doby první republiky. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že akt Ministerstva vnitra

o zachování československého občanství KDFW je nicotný kvůli formálním nedostatkům – označení aktu jako osvědčení místo rozhodnutí a absenci odůvodnění. Ústavní soud však tento závěr zpochybnil s odkazem na to, že pouhá změna formy či chybějící odůvodnění nejsou tak závažné vady, aby způsobily nicotnost. Podle Ústavního soudu mělo Ministerstvo vnitra pravomoc k vydání aktu o státním občanství a žádný z uplatněných argumentů Nejvyššího soudu nezakládal dostatečnou intenzitu vady pro nicotnost. Navíc akt byl tehdejšími orgány uznán za platný. Ústavní soud tedy konstatoval, že závěr Nejvyššího soudu o nicotnosti je právně neudržitelný a představuje interpretační exces.

Jelikož akt Ministerstva vnitra o zachování státního občanství není nicotný, je třeba z něho v restitučním řízení vycházet. Zákonodárce nesvěřil obecným soudům kompetenci přezkoumávat, zda bylo zákonně a správně rozhodnuto o zachování československého státního občanství. Ústavní soud se též vypořádal s určitými aspekty jednání KDFW během druhé světové války, např. vyplněním dotazníku Fragebogen a údajným členstvím v Sudetoněmecké straně (SdP). Tyto skutečnosti nelze použít ke zpochybnění aktu Ministerstva vnitra o zachování jeho občanství, protože tento akt nelze přezkoumávat v restitučním řízení. Ústavní soud připomněl, že podmínka neprovinění se proti československému státu byla posouzena už při rozhodování o zachování občanství podle dekretu č. 33/1945 Sb. KDFW se během války choval loajálně k českému národu, což potvrzuje jeho zaměstnání v Československé zbrojovce, pozitivní vztah k Čechům, pomoc československým občanům jako tlumočnick i řada svědectví o jeho antinacistickém smýšlení. Ústavní soud zdůraznil, že jeho jednání nelze hodnotit zjednodušeně ani zpětně přehodnocovat, neboť tehdejší orgány jej uznaly za loajálního a poválečná zjištění potvrzují, že se neprovinil proti československému státu.

Závěr Nejvyššího soudu, že akt Ministerstva vnitra o zachování československého státního občanství právnímu předchůdci stěžovatelky je nicotný, představuje extrémní interpretační exces. Napadená rozhodnutí okresního, krajského a Nejvyššího soudu založená na tomto závěru, kterými byla zamítnuta žaloba stěžovatelky na restituci konfiskovaného majetku, porušují právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto je Ústavní soud zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1942/21

10. 9. 2024

Zamítnuto

Odmítnuto pro nedodržení lhůty

Uhlíř David

Odmítnutí opětovného přezkumu oprávněnosti soupisu nemovitostí do konkursní podstaty v řízení odlišném od řízení o vylučovací žalobě

Odmítnutí opakovaného přezkumu důvodnosti trvání sepsu věci do konkursní podstaty jako předběžné otázky soudem v řízení odlišném od řízení o vylučovací žalobě i přes lidskoprávní argumentaci předestřenou účastníkem řízení a zároveň vlastníkem věci, není porušením jeho základních práv na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, ani odepřením ochrany jeho vlastnického práva k věci dle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 10. 9. 2024 zamítl II. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky OYSTER Invest a.s. na zrušení usnesení Nejvyššího soudu č. j. 29 Cdo 3807/2020-628 ze dne 27. 5. 2021 a rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 69 Co 202/2019-583 ze dne 15. 7. 2020 ve spojení s doplňujícím rozsudkem č. j. 69 Co 202/2019-592 ze dne 12. 8. 2020. Ústavní stížnost proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 10 č. j. 26 C 397/2016-194 ze dne 5. 10. 2018 odmítl jako opožděně podanou.

Narativní část

Stěžovatelka byla v postavení žalované účastnicí civilního řízení o vyklizení nemovitostí a zaplacení částky ve výši 10,911 mil. Kč s příslušenstvím z titulu bezdůvodného obohacení, které proti ní zahájila správkyňe konkursní podstaty úpadce (vedlejší účastnice). Obvodní a městský soud dospěly k závěru, že dané nemovitosti jsou i nadále zapsány v soupisu konkursní podstaty úpadce, neboť vylučovací žaloby, které stěžovatelka uplatnila v průběhu konkurzního řízení, soudy pravomocně zamítly. Vedlejší účastnice nedala stěžovatelce souhlas s užíváním daných nemovitostí, k jejich vydání ji naopak písemně vyzvala. Stěžovatelka tak musí nemovitosti vyklidit a odevzdat je vedlejší účastnici. Obecné soudy po určitých korekcích v podstatném ohledu vyhověly vedlejší účastnici uplatněnému nároku na vydání bezdůvodného obohacení za žalované období od 1. 1. 2015 do 31. 10. 2016, jelikož prokázala, že stěžovatelka dané nemovitosti v uvedeném období pronajímala třetím osobám a tak se nedovoleně obohacovala na úkor konkursní podstaty úpadce.

V dovolání stěžovatelka argumentovala, že odvolací soud se měl zabývat důvody sepsání daných nemovitostí do konkursní podstaty úpadce a zároveň vyřešit otázku, zda dané nemovitosti jsou i nadále zahrnuty do podstaty oprávněně. Po jejich zahrnutí v důsledku pozdějších

právních skutečností došlo k zániku zástavních práv, čímž odpadl důvod soupisu nemovitostí do konkursní podstaty. V této části Nejvyšší soud odmítl dovolání jako nepřipustné, neboť napadený rozsudek v posouzení klíčové otázky považoval za souladný s vlastní prejudikaturou. Jako rozhodný označil právní závěr odvolacího soudu o tom, že mu v daném řízení nepřísluší znovu otevírat přezkum příslušnosti (oprávněnosti) sepsaných nemovitostí ke konkursní podstatě úpadce. S odkazem na rozsudek č. j. 29 Odo 394/2002 a rozsudek č. j. 21 Cdo 953/2014 Nejvyšší soud uvedl, že otázku, zda určitý majetek spadá do soupisu majetkové podstaty oprávněně, má řešit výlučně insolvenční soud na základě žaloby na vyloučení majetku z majetkové podstaty, kterou projedná a rozhodne jako incidenční spor. Jiný než insolvenční soud nemůže posuzovat příslušnost určitého majetku k majetkové podstatě dlužníka, a to ani jako otázku předběžnou. Ačkoliv se tyto závěry původně pojily s vylučovací žalobou podle § 225 insolvenčního zákona, v rozsudku č. j. 29 Cdo 533/2017 ze dne 31. 7. 2019 je měl dovolací soud za uplatnitelné i pro poměry upravené zákonem o konkurzu a vyrovnání.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že soudy v řízení o žalobě vedlejší účastnice nepřistoupily na požadavek opakovaného přezkumu oprávněnosti trvání zařazení daných nemovitostí do konkursní podstaty úpadce jako předběžné otázky. Akceptovaly zneužití zákonného omezení jejich vlastnických práv pro jiné než legitimní účely a odepřely jí nejúčinnější argument, díky se mohla v reálném čase domoci ochrany svého majetku.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud již v dřívější věci stěžovatelky, která s nyní projednávanou věcí zčásti souvisela a v níž ústavní stížnost vycházela z obdobné argumentace jako stížnost nynější, rozhodl nálezem sp. zn. III. ÚS 1542/20. V něm dospěl mimo jiné k závěru, že ani při dodatečně tvrzeném odpadnutí důvodu zařazení určitého majetku do soupisu

konkursní podstaty aktuálně neexistuje v českém ústavním pořádku záruka na opětovné projednání vylučovací (excindační) žaloby dotčené osoby poté, co již jednou o této žalobě soudy rozhodly. A to především z důvodu naplňování účelu konkursního řízení, které je nutno posuzovat komplexně, a mezi něž patří i co možná nejrychlejší uspokojení věřitelů toho kterého úpadce.

Nyní rozhodující senát považoval tento právní závěr za nosný závěr odůvodnění daného rozhodnutí Ústavního soudu vydaného ve formě nálezu s důsledky z toho vyplývajícími. Zároveň neseznal důvod pro postup dle § 23 zákona o Ústavním soudu.

Pokud tedy platí, že možnost znovuotevření procesního prostoru pro opakované autoritativní posuzování otázky odůvodněnosti zařazení určité věci do konkursní podstaty soudem není ústavním imperativem v rámci konkursu, tím spíše je nutné respektovat právní názory obecných soudů vyslovené v napadených rozhodnutích opřené o judikaturu dovolacího soudu, že takové posouzení jim nepřísluší ani při řešení předběžných otázek v civilních sporech vedených mimo konkursní rámec.

Podle Ústavního soudu se stěžovatelka skrze ústavní stížnost proti rozhodnutím obecných soudů vydaných mimo konkursní rámec (ve věci žaloby na plnění) snažila docílit přezkumu údajně nezákonného postupu vedlejší účastnice (a potažmo konkursního soudu) a zvrácení neúspěchu s vylučovací žalobou. To se však míjí s podstatou nyní projednávané věci. Nadto stěžovatelka bude mít k dispozici další právní prostředky nápravy reparačního charakteru jí tvrzených nezákonností nastalých v konkursním řízení.

Ústavní soud uzavřel, že soudy se při posuzování žaloby vedlejší účastnice na plnění proti stěžovatce při vydání napadených rozhodnutí nedopustily pochybení, s nímž by bylo možné spojit závěr o porušení kteréhokoli základního práva stěžovatelky. Proto stížnost směřující proti rozsudku odvolacího soudu ve znění opravného usnesení a usnesení dovolacího soudu zamítl. V části proti rozsudku soudu prvního stupně ji odmítl jako opožděnou.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl David Uhlíř. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1627/24

4. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Kühn Zdeněk

Vázanost obecných soudů i Ústavního soudu nálezy Ústavního soudu

Kasační závaznost nálezu vyžaduje bezpodmínečné následování nálezu v téže věci, a to nejen obecnými soudy, ale i Ústavním soudem samotným. Také sám Ústavní soud je nálezem v téže věci přísně vázán.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Moniky Bartízalové zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 33 Cdo 1397/2023-229 ze dne 28. 3. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ve zbývající části ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Stěžovatelka uzavřela s vedlejší účastnicí smlouvu o úvěru a rozhodčí smlouvu. V důsledku stěžovatelčina prodlení se splácením úvěru došlo k nařízení exekuce, kterou však následně obecné soudy zastavily, neboť dospěly k závěru o neplatnosti obou uzavřených smluv. Po zastavení exekuce se vedlejší účastnice žalobou domáhala po stěžovatelce zaplacení dosud nesplacené jistiny s příslušenstvím a smluvní pokuty. Soudy na rozdíl od „exekuční“ větve sporu dospěly k závěru, že ačkoliv byla některá ustanovení smlouvy o úvěru neplatná, nezpůsobovalo to neplatnost smlouvy jako celku. Proti rozhodnutí nižších soudů podala stěžovatelka dovolání, v němž mimo jiné namítala, že úvěrová smlouva by měla být hodnocena jako neplatná s ohledem na kumulaci řady jejích neplatných ustanovení. Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřipustné.

K v pořadí první ústavní stížnosti stěžovatelky Ústavní soud nálezem sp. zn. IV. ÚS 450/23 usnesení Nejvyššího soudu zrušil. Stěžovatelka v dovolání fakticky požadovala odpověď na otázku, zda „synergický efekt více smluvních ustanovení může vést k závěru o neplatnosti smlouvy jako celku pro rozpor s dobrými mravy“, přičemž podle Ústavního soudu šlo o otázku způsobilou založit přípustnost dovolání. Nejvyšší soud ve věci rozhodl znovu, dovolání opětovně odmítl jako nepřipustné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu závazná pro všechny orgány a osoby. Nad rámec individuální věci umožňuje obecnému soudu předestřít v jiné věci konkurující úvahy, na jejichž základě Precedenční závaznost (obecné normativní účinky nálezu

povede s Ústavním soudem justiční dialog. Kasační závaznost v následném rozhodování soudu v téže věci však vyžaduje bezpodmínečné následování závěrů daného nálezu, přičemž platí i pro Ústavní soud.

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 450/23 Ústavní soud uvedl, že těžištěm sporu mezi stěžovatelkou a vedlejší účastnicí byla otázka, zda mezi nimi existoval právní vztah založený smlouvou, nebo bezdůvodným obohacením. Od toho se totiž odvíjela otázka, zda byla vedlejší účastnice oprávněna po stěžovatelce požadovat též smluvní úrok a smluvní pokutu. Ústavní soud přitom při svém prvním rozhodování ve věci neuložil Nejvyššímu soudu, aby považoval dovolání k výše položené otázce o „synergickém efektu více smluvních ustanovení“ bez dalšího za přípustné. Zavázal ho však tím, aby se této otázce pečlivě věnoval.

Nejvyšší soud při svém nynějším rozhodování ve věci sice z takto vymezené otázky formálně vycházel, obsah stěžovatelčina dovolání nicméně přílišně zjednodušil a posouzení přípustnosti dovolání ve vztahu k ní se z velké části vyhnul. Tím nerespektoval závazný názor Ústavního soudu vyjádřený v jeho předchozím nálezu a dopustil se porušení stěžovatelčina práva na přístup k soudu.

S ohledem na uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti v této části vyhověl a usnesení Nejvyššího soudu zrušil. V části směřující proti rozhodnutím nižších soudů ústavní stížnost s ohledem na zásadu minimalizace zásahů do rozhodování obecných soudů odmítl jako nepřipustnou.

Nad rámec důvodů pro zrušení usnesení Nejvyššího soudu Ústavní soud závěrem poukázal na Směrnici Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, podle níž mají obecné soudy povinnost zkoumat platnost smluvních ujednání, která spadají pod tuto směrnici, i bez návrhu.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 3397/23

9. 9. 2024

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Zemanová Daniela

Kontradiktornost v řízení před Nejvyšším soudem; nemožnost obhajoby reagovat na vyjádření státního zastupitelství

Nejvyšší soud je povinen obviněnému poskytnout reálnou možnost reagovat na vyjádření státního zástupce, obsahuje-li relevantní argumentaci.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. U. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 6 Tdo 791/2023-1543 ze dne 19. 9. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Krajský soud stěžovatele odsoudil za podvod v dědickém řízení. V odvolání vrchní soud rozsudek krajského soudu ve výroku o peněžitém trestu zrušil. Ve zbytku odvolání zamítl. Proti rozhodnutí vrchního soudu podal stěžovatel dovolání, které Nejvyšší soud napadeným usnesením odmítl. V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že Nejvyšší soud porušil základní zásady trestního řízení. Obhájkyň stěžovatele sice zaslal obsáhlé vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství k replice, nestanovil však jakoukoliv lhůtu a týden po odeslání vyjádření ve věci rozhodl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve připomněl, že odsouzený, který podal dovolání, má právo reagovat na vyjádření státního zástupce k tomuto dovolání. Nedostane-li takovou možnost, může jít za splnění dvou podmínek o porušení jeho ústavních práv. Zaprvé musí vyjádření státního zástupce obsahovat relevantní argumentaci, která není jen opakováním odůvodnění napadeného soudního rozhodnutí. Druhou podmínkou je neúspěch odsouzeného v dovolacím řízení.

Druhá podmínka v posuzované věci byla zjevně splněna, neboť Nejvyšší soud dovolání odmítnul. Co se týče první podmínky, Ústavní soud dospěl k závěru, že i ta byla splněna, neboť vyjádření státního zástupce argumentaci vrchního soudu výslovně rozšiřuje. Poukázal zejména na (ne)pravou lhostejnost pachatele ve vztahu k naplnění znaku zavinění a na nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 631/23, týkající se ústavně konformní aplikace institutu mimořádného snížení trestu odnětí svobody. Zatímco otázkou druhu lhostejnosti se Nejvyšší soud zabýval, s možností aplikace závěrů uvedeného nálezu v neprospěch obhajoby se nevypořádal.

Ústavní soud dále posuzoval, zda měl stěžovatel reálnou možnost na vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství reagovat. Stěžovatel podal dovolání dne 14. 6. 2023. Dne 21. 7. 2023 Nejvyšší soud dovolání zaslal Nejvyššímu státnímu zastupitelství s možností se k němu vyjádřit. Dne 11. 9. 2023 Nejvyšší státní zastupitelství doručilo Nejvyššímu soudu čtrnáctistránkové vyjádření. Následující den vyjádření přeposlali stěžovateli „k případné replice“. Dne 18. 9. 2023 dostala kancelář pokyn k nařízení neveřejného zasedání na následující den. Na něm Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí stěžovatelova dovolání. Stěžovatelova replika k vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství byla Nejvyššímu soudu doručena dne 13. 10. 2023.

Na základě výše uvedeného Ústavní soud dovodil, že stěžovatel nedostal reálnou možnost na obsáhlé vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství reagovat. Argument Nejvyššího soudu o možnosti stěžovatele či jeho obhájkyně informovat soud o chystané replice by mohl Ústavní soud akceptovat tehdy, domáhal-li by se stěžovatel mimořádného zacházení. Nestanovil-li však Nejvyšší soud stěžovateli k replice žádnou konkrétní lhůtu a meritorně rozhodl za necelý týden od zaslání vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství, je dle Ústavního soudu zřejmé, že stěžovateli se nedostalo řádného zacházení. Neobstál ani argument o připraveném neveřejném zasedání, neboť pokyn kanceláři soud udělil se znalostí údajů o tom, kdy bylo vyjádření stěžovateli odesláno. Organizace a průběh neveřejného zasedání je oproti jiným soudním jednáním zcela bezproblémová.

Vzhledem k tomu, že k využití možnosti podat repliku dostal stěžovatel pouze formální příležitost, dospěl Ústavní soud k závěru, že Nejvyšší soud napadeným usnesením porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2045/24

25. 9. 2024

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Náklady řízení z pohledu posouzení míry úspěchu účastníka řízení ve věci

Pokud měl žalobce v řízení po kasačním rozhodnutí Nejvyššího soudu plný úspěch včetně požadovaného plnění a v jeho prospěch vyznělo i odůvodnění rozsudku, je třeba mu přiznat náhradu nákladů řízení podle zásady úspěchu ve věci dle § 142 odst. 1 obč. soudního řádu za úkony právní služby, které v této části řízení účelně vynaložil.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Ing. Jozefa Vozára zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II rozsudku Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 Cmo 15/2019-534 ze dne 2. 2. 2023 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatel se žalobou po vedlejší účastnici řízení domáhal zaplacení částky 2 998 261,20 Kč s příslušenstvím z titulu náhrady škody. Krajský soud žalobu stěžovatele v celém rozsahu zamítl a uložil mu povinnost zaplatit vedlejší účastnici náhradu nákladů řízení. Vrchní soud změnil rozsudek krajského soudu tak, že vedlejší účastnici nařídil zaplatit stěžovateli částku 1 494 770,95 Kč s příslušenstvím. Ve zbývající části zamítavý rozsudek krajského soudu potvrdil. Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Dle soudu stěžovatel slepě důvěřoval dokumentaci vedlejší účastnice a neověřoval, zda s jeho prostředky na účtu disponuje, či nikoliv. Proto podíl stěžovatele na vzniklé škodě stanovil stejný u vedlejší účastnice.

Na základě dovolání vedlejší účastnice byl první rozsudek vrchního soudu částečně zrušen, neboť bez náležitého zdůvodnění neprovedl vedlejší účastnicí navržený důkaz svědecké výpovědi. Výrok týkající se částky 1 494 770,95 Kč s příslušenstvím nikdo nenapadl dovoláním. Po nabytí právní moci a ještě před vydáním kasačního rozsudku Nejvyššího soudu vedlejší účastnice stěžovateli částku uhradila. Následně vrchní soud v pořadí druhým rozsudkem potvrdil rozsudek krajského soudu, jímž žalobu v rozsahu částky 1 494 770,95 Kč s příslušenstvím zamítnul (výrok I), a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok II). O nákladech řízení rozhodl podle § 142 odst. 2 občanského soudního řádu, neboť úspěch stěžovatele a vedlejší účastnice vyhodnotil opět jako stejný.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že vrchní soud 2. rozsudkem opětovně potvrdil jeho úspěch v části,

kteřá byla předmětem řízení. Důvodem pro částečné potvrzení zamítavého výroku byla výhradně skutečnost, že žalovaný nárok již vedlejší účastnice uhradila, čímž odpadl předmět řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V první etapě soudního řízení zakončeného prvním rozsudkem vrchního soudu byl úspěch stěžovatele a vedlejší účastnice v podstatě shodný. Použití § 142 odst. 2 občanského soudního řádu a tomu odpovídající výrok rozsudku vrchního soudu, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů, tak byla dle Ústavního soudu namístě.

Ve druhé etapě řízení zahájené dovoláním vedlejší účastnice vrchní soud poté, co Nejvyšší soud dovolání vyhověl z procesních důvodů, žalobu stěžovatele i v této části zamítl. Mohlo by se zdát, že vedlejší účastnice byla navenek úspěšná. Nicméně vrchní soud v odůvodnění rozsudku konstatoval, že byly splněny všechny předpoklady vzniku odpovědnosti vedlejší účastnice za škodu. Tudíž je nárok stěžovatele vůči vedlejší účastnici oprávněný. Důvodem pro potvrzení zamítavého rozsudku krajského soudu byla pouze skutečnost, že vedlejší účastnice částku včetně požadovaného příslušenství stěžovateli v mezidobí uhradila.

Dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu platí, že poskytl-li žalovaný žalobci požadované plnění na základě pravomocného rozsudku odvolacího soudu, který později Nejvyšší soud zrušil, soud musí v řízení pokračovat a meritorně rozhodnout. Výrok rozhodnutí tedy bude po formální stránce vždy zamítavý. Pouze důvod, který vedl k zamítnutí žaloby, umožní rozlišit, zda jde o rozhodnutí ve prospěch žalobce či žalovaného.

S ohledem na uvedené Ústavní soud uzavřel, že přestože soudy stěžovatelovu žalobu formálně zamítly, měl v prvním dovolacím a ve druhém odvolacím řízení plný úspěch. Obdržel totiž plnění, které žalobou požadoval.

V jeho prospěch vyznělo i odůvodnění rozsudku vrchního soudu. Soudy tak měly stěžovateli přiznat náhradu nákladů řízení podle zásady úspěchu ve věci dle § 142 odst. 1 občanského soudního řádu za ty úkony právní služby, které v této části řízení účelně vynaložil.

Tím, že vrchní soud tuto skutečnost nepromítl do rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, porušil stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadený výrok zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1867/23

25. 9. 2024

Vyhověno

Zamítnuto

Zemanová Daniela

Protiústavnost nevyhovění návrhu na zastavení již skončené exekuce

Zastavení již skončené exekuce je výjimečným nástrojem. Ne všechny vady, které by v době před skončením exekuce opodstatňovaly její zastavení, jsou důvodem k zastavení exekuce i po jejím skončení.

Pokud se obecný soud bez jakéhokoli odůvodnění odchýlí od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, na kterou účastník řízení opakovaně upozorňoval, poruší jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Zbyňka Gryce III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 25. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy konstatoval, že usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 5 Co 317/2023-197 ze dne 24. 4. 2023 a usnesení Okresního soudu ve Strakonici č. j. 9 Nc 6416/2009-170 ze dne 17. 1. 2023 porušila stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Návrh na jejich zrušení zamítl.

Narativní část

V roce 2009 soudy proti stěžovateli z důvodu vymožení neuhrazené blokové pokuty ve výši 2 500 Kč nařídily exekuci. Ještě před skončením exekuce soudy se stěžovatelem zahájily insolvenční řízení, v němž ho od placení dosud neuspokojených pohledávek zahrnutých do oddlužení osvobodily. V roce 2022 skončila exekuce vymožením, neboť stěžovatelova matka soudnímu exekutorovi vymáhanou peněžitou povinností v plné výši uhradila. Stěžovatel poté podal návrh na zastavení exekuce. Od splnění vymáhané povinnosti ho podle něj soudy v insolvenčním řízení osvobodily. Okresní soud řízení zastavil, neboť podmínkou řízení o návrhu na zastavení exekuce je nařízená a trvající exekuce. Krajský soud rozhodnutí okresního soudu zrušil a vrátil věc k dalšímu řízení. Okresní soud napadeným usnesením návrh na zastavení exekuce zamítl. Nezaplacená bloková pokuta představuje pohledávku z mimosmluvní sankce postihující majetek dlužníka, kterou v insolvenčním řízení nelze uspokojit. Soudní exekutor proto v provádění exekuce mohl pokračovat. Krajský soud se s odůvodněním okresního soudu ztotožnil a jeho rozhodnutí potvrdil.

Stěžovatel v ústavní stížnosti namítal, že soudy exekuci zastavit měly, protože byla vedena a provedena

šikanózně a byl od placení vymáhané pohledávky ještě před skončením exekuce osvobozen v insolvenčním řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve uvedl, že pro posouzení ústavnosti napadených rozhodnutí je podstatná skutečnost, že ve sporu jde o bagatelní částku ve výši 14 583,80 Kč. K meritornímu přezkumu přistoupil proto, že ve věci vyvstala pochybnost, zda se soudy při posouzení otázky o dopadu osvobození od placení pohledávek podle § 414 odst. 2 insolvenčního zákona na pohledávky uvedené v § 170 insolvenčního zákona soudy neodchylují od ustálené judikatury Nejvyššího soudu. Na jejím dodržování je přitom kvůli nejednotnosti soudní praxe a časté bagatelnosti dovolání v obdobných případech obzvlášť silný zájem.

Zastavení již skončené exekuce je podle judikatury Ústavního soudu a Nejvyššího soudu namístě pouze ve výjimečných případech. Rozhodnutí obecných soudů, kterými nevyhověly návrhu na zastavení již skončené exekuce, Ústavní soud v minulosti zrušil jen tehdy, kdy např. a) soudy zamítly návrh na zastavení exekuce, ačkoli byl návrh na nařízení zjevně šikanózní, protože při jeho podání bylo zřejmé, že je povinný připraven plnit a potřebuje k tomu pouze součinnost oprávněného, b) soud nevypořádal relevantní námitky a neodůvodnil, proč se neřídil judikaturou, dle níž lze zastavit exekuci i po jejím skončení, pokud byla vedena na základě od počátku nezpůsobilého exekučního titulu, c) se soudy nezabývaly tvrzenou nemravností exekuce a nezohlednily, že exekutor zastavil exekuci, ačkoli k tomu neměl pravomoc a ačkoli byly návrhy oprávněných na její zastavení zjevně účelové nebo d) Nejvyšší soud odmítl dovolání bez odůvodnění, ačkoliv objektivně přípustné bylo.

Ústavní soud shledal, že k žádnému z těchto pochybení ve stěžovatelské věci nedošlo a že v jeho případě nenastala ani žádná jiná vada, která by byla povahou či významem uvedených vad srovnatelná a pro kterou by bylo nutno napadená rozhodnutí zrušit.

K námitce stěžovatele, že byl od placení vymáhané pohledávky osvobozen v insolvenčním řízení, Ústavní soud uvedl, že dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu osvobození od placení pohledávek podle § 414 odst. 2 insolvenčního zákona dopadá i na pohledávky vyjmenované v § 170 insolvenčního zákona. Tento závěr má oporu i v odborné literatuře. Obecné soudy jej proto měly při rozhodování zohlednit, obzvláště proto, že na něj stěžovatel soudy opakovaně upozorňoval. Ústavní soud proto uzavřel, že neseznámením a odchýlením se od judikatury Nejvyššího soudu obecné soudy porušily stěžovatelovo právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Ke zrušení napadených rozhodnutí však nepřistoupil, neboť pro výrok bylo zásadní, zda v daném případě existovaly důvody pro využití výjimečného postupu v podobě zastavení již skončené exekuce. Dospěl k závěru, že nikoliv.

K námitce stěžovatele, že orgány exekuce vedly a provedly šikanózně, Ústavní soud uzavřel, že pokus o provedení exekuce prodejem movitých věcí, při němž došlo k dobrovolnému vymožení po předchozích marných pokusech o vymožení srážkami ze mzdy, nelze považovat za neúčelný. Odpověď na spornou otázku, zda vymáhaná pohledávka byla, či nebyla od placení osvobozena, nebyla v době pokusu o provedení exekuce jednoznačná. Exekutor nadto k provedení přistoupil až poté, co o osvobození od placení dosud neuspokojených pohledávek v insolvenčním řízení proaktivně informoval exekuční soud, který s pokračováním prováděné exekuce výslovně souhlasil. Za těchto okolností nelze dle Ústavního soudu tvrdit, že byla exekuce vedena či provedena šikanózně.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 968/24

26. 9. 2024

Vyhověno

Hulmák Milan

Postup exekučního soudu v řízení o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce; zákaz překvapivých rozhodnutí

V řízení o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce vydaného soudním exekutorem soud musí přiměřeně dodržovat ustanovení občanského soudního řádu k dosažení spravedlivého procesu. Je-li příkaz postaven na podkladech, které se nenacházejí v předloženém spise soudního exekutora, soud musí učinit dostatečná opatření k odstranění pochybností o úplnosti spisu.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele města Blatná zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 26. 9. 2024 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II. usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 55 EXE 1030/2019-290 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Stěžovatel se jako oprávněný u soudního exekutora domáhal vymožení povinnosti (konkrétně odstranění terénních úprav) po obchodní společnosti. Po jejím splnění vydal soudní exekutor příkaz k úhradě nákladů exekuce. Následně vydal příkaz, který nazval jako „opravný“, a určil náklady oprávněného ve výši 261 368 Kč. K námitkám obchodní společnosti exekuční soud výše uvedeným usnesením v pořadí první příkaz exekutora zrušil (I. výrok), druhý příkaz změnil tak, že náklady oprávněného činí 19 057,50 Kč (napadený II. výrok). Vzhledem k tomu, že soud nedohledal v exekučním spise doklad o jednom z úkonů, a jeho uskutečnění se neprokázalo, nepřiznal za něho náhradu. Tarifní hodnotu soud určil podle § 9, nikoliv podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, jelikož v dané věci chyběly spolehlivě ověřitelné údaje o ceně oceňované věci.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že v průběhu řízení došlo k ocenění vymáhané nepeněžitě povinnosti a určení tarifní hodnoty ve smyslu § 8 odst. 1 advokátního tarifu; použití § 9 proto nebylo namístě. Rozhodnutí exekučního soudu bylo rovněž překvapivé, neboť stěžovateli neposkytnul prostor k vyjádření se k odlišnému právnímu hodnocení soudu k absenci podkladů v exekučním spise.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud předně zdůraznil, že i v řízení o námitkách proti příkazu k úhradě nákladů exekuce je třeba dodržovat zásady řádného procesu. Za neústavní přitom ve své judikatuře považuje postup soudu, spočívající

kupříkladu v nedostatečném seznámení se s obsahem spisu, v založení rozhodné listiny do jiného spisu či v omylu při datování doručení listiny.

V posuzované věci bylo zjevné, že exekuční soud musel mít pochybnosti o úplnosti exekučního spisu, jelikož příkaz exekutora stavěl na výslovném odkazu na podkladech, které se podle soudu ve spise nenacházely. Za takové situace měl soud učinit opatření k odstranění těchto pochybností, což neudělal a rovnou sám rozhodl o nákladech exekuce.

S uvedeným souviselo i další pochybení exekučního soudu, spočívající v neposkytnutí procesního prostoru účastníkům řízení k vyjádření. Jak totiž Ústavní soud zjistil, absence podkladů rozhodování exekutora v řízení do té doby nebyla tvrzena. Pokud chtěl exekuční soud na tomto odchylném závěru založit své rozhodnutí, byl povinen umožnit stěžovateli v tomto ohledu doplnit svá tvrzení, případně doložit potřebné důkazy. Tím, že tak neučinil, zatížil své rozhodnutí vadou překvapivosti.

Ústavní soud se neztotožnil ani s postupem exekučního soudu podle § 9 odst. 1 advokátního tarifu. Uvedené ustanovení je v jistém smyslu tzv. zbytkové a použije se pro výpočet odměny ve všech ostatních případech, kdy předmět právní pomoci není možno podřadit pod jiné ustanovení advokátního tarifu. Pokud však je předmětem řízení věc penězi ocenitelná, je v prvé řadě namístě vycházet z tarifní hodnoty určené podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu. Nebyla přitom pravda – jak uzavřel exekuční soud – že předmět vymáhané povinnosti nebyl v exekučním řízení oceněn penězi. Součástí spisu totiž byly cenové nabídky, přičemž soud nic nebránilo v tom, aby odhad ceny na základě vlastní úvahy přiměřeně upravil. I významně podhodnocený odhad ceny je totiž z pohledu práva účastníka řízení na náhradu nákladů řízení zpravidla šetrnější, než když soud na určení ceny rezignuje úplně.

V posuzované věci přitom rozdíl mezi náklady přiznanými soudním exekutorem a exekučním soudem činil více než třináctinásobek. Ze všech výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a napadený výrok usnesení exekučního soudu pro porušení stěžovatelova práva na soudní ochranu a práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Evropský soud pro lidská práva

Pozitivní závazky státu k ochraně zvláště zranitelných obětí před špatným zacházením a sexuální násilím

A. P. proti Arménii, č. 58737/14, rozsudek ze dne 18. června 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Právní shrnutí](#)

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 3 Úmluvy vzhledem k pozitivnímu závazku státu zavést preventivní a bezpečnostní opatření k ochraně čtrnáctileté dívky před sexuálním zneužíváním ve škole učitelem. Shledal i porušení práva na respektování soukromého života stěžovatelky dle článku 8 Úmluvy, protože navzdory žádosti o utajení byla zveřejněna její totožnost v online soudní databázi. Porušení článku 13 Úmluvy Soud shledal kvůli nemožnosti domoci se náhrady nemajetkové újmy v občanskoprávním řízení.

Okolnosti případu

Stěžovatelka žije od narození s lehkým mentálním postižením. V době předmětných událostí jí bylo 14 let a navštěvovala devátou třídu v místní státní škole.

V únoru 2012 podala matka stěžovatelky trestní oznámení vůči učiteli tělocviku a starostovi obce A. G., který se měl dopustit znásilnění stěžovatelky. V trestním řízení vyšlo najevo, že v období mezi listopadem 2011 a únorem 2012 ji A. G. čtyřikrát sexuálně napadl. A. G. měl podle mnoha svědků ve vesnici pověst sukničkáře bez morálních zábran. Ve vztahu ke stěžovatelce využil pozice autority učitele a starosty obce i jejího zvláště zranitelného postavení mladé dívky s mentálním postižením. Stěžovatelku sexuálně napadl ve své kanceláři obce i ve škole během vyučování, kde ji odvedl do prázdné třídy.

Na jeho chování se školu snažila upozornit žačka z vedlejší třídy. V době posledního útoku se dozvěděla, že A. G. opět odvolal stěžovatelku z výuky. Když se pohledem skrze klíčovou díрку dveří do třídy přesvědčila, že se A. G. nejspíše znovu pokouší znásilnit stěžovatelku, běžela do třídy, informovala žáky a učitelku a naléhala, ať se s ní jdou podívat. Nikdo ji přes její usilovné naléhání nenásledoval. Neuspěla ani v kanceláři ředitelky školy či dalších učitelů. Špatný psychologický stav, v jakém se stěžovatelka nacházela po události, mohli o přestávce pozorovat všichni včetně třídní učitelky stěžovatelky. Přesto nikdo z učitelů nezareagoval a útok nenahlásil, jen ji poslali domů, bez informování rodičů. Rodina stěžovatelky se o událostech dozvěděla až na základě zvěstí, které se začaly šířit vesnicí. A. G. dále vyučoval, škola vůči němu nepodnikla žádné formální kroky.

Hned poté, co matka stěžovatelky podala trestní oznámení, se věci začaly zabývat orgány činné v trestním řízení.

Rodina A. G. rodině stěžovatelky několikrát vyhrožovala a naléhala na zpětvzetí trestního oznámení. A. G. byl následně odsouzen k 8 letům odnětí svobody. S náhradou nemajetkové újmy se stěžovatelka obrátila na civilní soudy. Kromě ní žádala, aby proces probíhal neveřejně a nebyly zveřejněny informace ohledně řízení v online databázi soudních rozhodnutí Datalex. Došlo však ke zveřejnění celého jména i adresy stěžovatelky. Z rozhodnutí bylo možné dovodit, že se stala obětí sexuálního útoku.

S ohledem na tehdejší arménskou právní úpravu se stěžovatelka nedomohla náhrady nemajetkové újmy, kterou jí A. G. způsobil.

Z odůvodnění rozhodnutí

K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy

Stěžovatelka namítala, že nezavedení dostatečných preventivních a bezpečnostních opatření pro ochranu dítěte s mentálním postižením před sexuálními útoky ze strany jejího učitele a místního starosty, vůči kterému byla ve zjevném vztahu autority a důvěry, je porušení pozitivních závazků státu dle článku 3 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud nejprve připomněl, že základní principy ochrany dětí před špatným zacházením nedávno shrnul ve věci *X a ostatní proti Bulharsku* (č. [22457/16](#), rozsudek velkého senátu ze dne 2. února 2021, § 176–183). Konkrétně mezi pozitivní závazky státu u článku 3 Úmluvy patří a) povinnost zavést vhodný právní a regulatorní rámec ochrany; b) v některých jasně daných situacích povinnost přijmout operativní opatření k ochraně obětí špatného zacházení a c) povinnost provést účinné vyšetřování takového zacházení. V rozsudku *O’Keeffe proti Irsku* (č. [35810/09](#), rozsudek velkého senátu ze dne 28. ledna 2014, § 145) Soud zdůraznil důležitost pozitivního závazku ochrany dětí v zařízeních jako základní školy, kde autority mají zvláštní povinnost chránit zdraví a blaho především mladších žáků. Ti jsou nejvíce zranitelní a pod výlučnou kontrolou vyučujících.

Soud zdůraznil zvláštní význam ochrany dětí, které jsou z důvodu postižení ještě zranitelnější (*X a Y proti Nizozemsku*, č. [8978/80](#), rozsudek ze dne 26. března 1985, § 21–30). Předcházení podobnému zacházení může být zajištěno jen za předpokladu účinného trestněprávního rámce, podpořeného donucovacím aparátem a existencí mechanismů odhalování

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

a oznamování špatného zacházení (*mutatis mutandis Söderman proti Švédsku*, č. [5786/08](#), rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 82).

Dle Soudu není nutné dokázat příčinnou souvislost mezi omisivním jednáním státu a špatným zacházením. Tj. netřeba dokazovat, že kdyby stát nebyl nečinný, špatné zacházení by nenastalo. Nepřijetí dostupných opatření, která mohla mít reálnou šanci změnit výsledek nebo zmírnit újmu, je dostatečné k tomu, aby Soud odpovědnost vyvodil (*O'Keeffe proti Irsku*, cit. výše, § 149). Pozitivní závazek státu se nesmí vykládat tak, aby ukládal nemožnou či nepřiměřenou zátěž s ohledem na nepředvídatelnost lidského chování a operativní rozhodnutí. Musí ale obsahovat postup k zabránění špatnému zacházení, o němž orgány věděly nebo vědět měly.

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Stěžovatelka byla s ohledem na svůj nízký věk a postižení ve zvlášť zranitelném postavení. Není pochyb o tom, že sexuální útoky, kterým byla vystavena, byly dostatečně vážné pro jejich podřazení pod rozsah článku 3 Úmluvy (*mutatis mutandis C. A. S. a C. S. proti Rumunsku*, č. [26692/05](#), rozsudek ze dne 20. března 2012, § 73).

K procesním pozitivním závazkům dle článku 3 Úmluvy Soud neměl vůči státu výhrad – trestní řízení probíhalo na základě trestního oznámení stěžovatelčiny matky rychle a účinně; vyústilo k odsouzení A. G. Soud se však zabýval dvěma aspekty hmotněprávních závazků: i) povinnost zavést vhodný právní a regulatorní rámec ochrany a ii) v některých situacích povinnost přijmout operativní opatření k ochraně obětí špatného zacházení.

i) Povinnost zavést vhodný právní a regulatorní rámec ochrany

Podle Soudu nic nenásvědčuje tomu, že by v době incidentu existovaly mechanismy určené k prevenci, odhalování a oznamování špatného zacházení včetně sexuálních útoků ve vzdělávacích institucích. Při výše popsaných událostech si žádný ze zaměstnanců školy nevěděl s nastalou situací rady, bez instrukcí či školení. Výsledkem byla nečinnost vůči sexuálnímu útoku A. G. ke stěžovateli. Ani samotná ředitelka školy nepodnikla žádný krok, neinformovala příslušné orgány ani rodinu stěžovatelky. Soud uvedl, že rychlá reakce těchto osob by v dané situaci mohla alespoň zmírnit újmu, kterou stěžovatelka utrpěla.

Soud proto uzavřel, že stát nezajistil účinnou ochranu školních dětí před rizikem sexuálního zneužívání tím, že nezavedl vhodný právní a regulatorní rámec ochrany ani odbornou přípravu osob pracujících s dětmi, čímž porušil povinnosti vyplývající z článku 3 Úmluvy.

ii) Povinnost přijmout operativní opatření

Stěžovatelka byla dle Soudu ve zvlášť zranitelném postavení z důvodu mentálního postižení. Proto byla povinnost přijmout operativní opatření spočívající ve zvýšeném dozoru stěžovatelky v tomto případě o to naléhavější a dotčené orgány jí měly věnovat zvýšenou pozornost (*mutatis mutandis X a ostatní proti Bulharsku*, cit. výše, § 197). Význam také mělo, že se útok udál ve vesnici, kde A. G. působil jako učitel a starosta a kde stěžovatelka s rodinou bydlela. Zdůraznil jeho negativní pověst ve vesnici, zejména v jeho chování vůči ženám.

Příležitostí přijmout operativní opatření přitom orgány měly zejména v době posledního útoku hned několik. Kromě výše zmíněných nejméně jedna z učitelek (třídní učitelka stěžovatelky, která měla být nejvíc obeznámena s její zvláštní zranitelností) měla informaci, že by se A. G. mohl dopustit sexuálního útoku vůči stěžovateli, již několik dní před útokem. Nepodnikla však žádné preventivní opatření, ani podezření nikomu neoznámila.

Soud se zabýval i řešením situace vedením školy. Nikdo nebral nebo nechtěl brát vážně naléhavé volání žačky, která A. G. při činu přistihla, ani se neujistili, že je stěžovatelka v pořádku. Třídní učitelka a ředitelka školy s ní sice promluvily, ale jen ji poslaly domů, aniž by informovali rodinu či orgány. Ředitelka školy násilníka nijak nekonfrontovala.

Soud shledal, že stát nesplnil povinnost ochránit stěžovatelku v pozici zranitelné žačky státní školy před sexuálním útokem jejího učitele a veřejného činitele, když nezavedl vhodný legislativní a regulační rámec pro prevenci, odhalování a hlášení sexuálního zneužívání nezletilých. Došlo proto k porušení článku 3 Úmluvy.

K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Stěžovatelka namítala, že kvůli zveřejnění jejích osobních údajů a rozhodnutí v Datallexu došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Soud nejdříve uvedl, že občanskoprávní žaloba byla přímým důsledkem újmy, kterou A. G. stěžovatelce způsobil sexuálními útoky. Navíc soudy žádala, aby proces probíhal neveřejně a aby nedošlo ke zveřejnění informací ohledně řízení v databázi.

Soud připomněl, že pod pojem „soukromého života“ lze podřadit mnoho aspektů identity jednotlivce včetně zveřejnění jména bez souhlasu (*Axel Springer AG proti Německu*, č. [39954/08](#), rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 83). Tím spíše je třeba chránit děti vystavené násilí či zneužití v tak zranitelném postavení jako stěžovatelka (*Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH proti Rakousku*, č. [3401/07](#), rozsudek ze dne 17. ledna 2012, § 53).

Civilní soudy přitom k žádosti stěžovatelky nepřijaly žádné procesní rozhodnutí. Ve skutečnosti neproběhla ani žádná jednání, jelikož její žádost o náhradu nemajetkové újmy odmítly meritorně posoudit. Navzdory výslovné žádosti stěžovatelky však v databázi zveřejnily celé jméno a adresu se všemi soudními rozhodnutími, které se jí týkaly, včetně informace, že byla obětí sexuálních útoků. Kdokoli tak mohl čin, jméno stěžovatelky i její rodinu identifikovat. To přitom mohlo být velmi traumatizující pro někoho, kdo žije v malé vesnici s převládajícími tradičními postoji. Soud proto shledal porušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy.

Dále se Soud zabýval tím, zda byl zásah proveden v souladu se zákonem. Vláda nedokázala specifikovat právní základ zásahu – zveřejnění. Soud proto shledal porušení článku 8 Úmluvy.

K tvrzenému porušení článku 13 Úmluvy

Závěrem se stěžovatelka dovolávala účinných vnitrostátních prostředků nápravy dle článku 13, spojených s jejími námitkami ke článku 3 Úmluvy, kvůli zamítnutí její žádosti o odškodnění za utrpenou nemateriální újmu.

Soud připomněl, že prostředek nápravy odpovídající požadavkům článku 13 musí být účinný nejen dle zákona, ale také v praxi. Odkázal na rozsudek *Poghosyan a Baghdasaryan proti Arménii*, (č. [22999/06](#), rozsudek ze dne 12. června 2012), v němž v podobných skutkových okolnostech a totožné právní úpravě shledal porušení článku 13 Úmluvy. Vnitrostátní soudy přitom i po tomto odsuzujícím rozsudku Soudu odmítly stěžovatelce přiznat nárok na odškodnění. Soud situaci stěžovatelky viděl jako obdobnou ve zmíněné věci. Neměl proto důvod se od ní odchýlit a shledal porušení článku 13 Úmluvy.

Dotčená ustanovení

Evropská úmluva o ochraně lidských práv

Článek 3: Zákaz mučení

Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.

Článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Článek 13: Právo na účinné opravné prostředky

Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní soud Polska

Polský ústavní soud prohlásil usnesení požadující jeho revizi za protiústavní

Rozsudek sp. zn. U 5/24 ze dne 28. května 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

V květnu 2024 podala skupina opozičních poslanců (Právo a spravedlnost) žádost polskému ústavnímu soudu o přezkoumání souladu *usnesení Sejmu (dolní komora Parlamentu Polské republiky) ze dne 6. března 2024 o odstranění dopadů ústavní krize z let 2015–2023 v souvislosti s činností Ústavního soudu s polskou ústavou*. Součástí usnesení byla výzva poslanců k rezignaci vybraných soudců Ústavního soudu (včetně předsedkyně) a uložení povinnosti pro orgány veřejné moci neuplatňovat vybrané rozsudky Ústavního soudu.

Navrhovatelé zejména tvrdili, že Sejm v usnesení svévolně překročil zákonodárskou pravomoc tím, že nerespektoval ústavně stanovenou formu pro vydávání právních norem a schválil normativní obsah prostřednictvím nenormativního usnesení. Kromě toho tím, že Sejm předmětným usnesením de facto nařídil orgánům veřejné moci, aby ignorovaly vybraná rozhodnutí Ústavního soudu, zároveň narušil nezávislost soudní moci. Navrhovatelé také měli za to, že složení Sejmu při přijetí usnesení nebylo zákonné, protože se na hlasování podíleli poslanci, kteří neměli právo vykonávat mandát, zatímco jiní byli vyloučeni.

Samotné sporné usnesení souviselo s institucionální krizí polského ústavního soudu trvající od roku 2015 a problematikou tzv. „dvojího jmenování soudců“ – tří soudců, které po parlamentních volbách v roce 2015 jmenovala nově ustanovená vláda v čele se stranou Právo a spravedlnost. Takto jmenovaní soudci složili přísahu prezidentovi Andrzejovi Dudovi, a to namísto tří soudců, kteří byli již dříve legitimně jmenováni za funkčního období předchozí vlády. Rozpor uvedeného jmenování soudců s principy právního státu přitom deklarovaly již mnohé nadnárodní autority (viz např. rozsudek ESLP ve věci *XERO FLOR w POLSCE sp. z o.o. proti Polsku*, č. [4907/18](#), ze dne 7. května 2021).

Z odůvodnění rozhodnutí

Usnesení Sejmu, kterým se pokusil omezit platnost a vykonatelnost rozhodnutí Ústavního soudu, je v rozporu s polskou ústavou. Tento závěr se podle soudu zakládá na skutečnosti, že usnesení bylo vydáno bez zákonného zmocnění a není součástí ústavního systému pramenů závazného práva. Soud shledal, že Sejm překročil své pravomoci tím, že se pokusil zabránit provádění rozhodnutí Ústavního soudu a omezit pravomoci soudců, kteří již několik let vykonávají

soudcovskou funkci, což je v přímém rozporu se zásadou dělby moci. Soud dále konstatoval, že předmětné usnesení Sejmu nemá oporu v ústavních pramenech, ale vychází z tzv. behaviorálního pojetí platnosti práva, což podle soudu odporuje zásadě demokratického právního státu.

Ústavní soud rovněž konstatoval, že Sejm postupoval zcela mimo rámec jeho pravomocí, když odmítal uznat předsedu Ústavního soudu jmenovaného prezidentem republiky a nepřímo nařizoval ostatním orgánům veřejné moci, aby nerespektovaly rozhodnutí Ústavního soudu vydaná určitými soudci. Dle soudu není pochyb o tom, že žádný ze soudců dotčených sporným usnesením neměl vliv na způsob jejich jmenování. Zrušení účinků volby soudců, kteří v důsledku jejich zvolení složili slib prezidentovi, by vážně ohrozilo princip zákazu retroaktivity práva, zásadu ochrany nabytých práv i zásadu právní jistoty a vedlo by k ohrožení nezávislosti Ústavního soudu. V důsledku toho tedy orgány veřejné moci měly právo strukturovat své jednání v přesvědčení, že dotyční soudci byli jmenováni v souladu s Ústavou.

Na základě výše uvedených skutečností Ústavní soud prohlásil usnesení za neplatné a protiústavní, a to jak z formálních (rozpor s čl. 7 a čl. 87 odst. 1 Ústavy), tak materiálních důvodů (rozpor s čl. 10, čl. 173 a čl. 190 odst. 1 Ústavy). V této souvislosti soud konstatoval, že jelikož právní normy obsažené v usnesení jako zjevně protiústavní neexistují, v důsledku toho jsou protiústavní i všechny úkony orgánů veřejné moci, které se na těchto normách zakládají. Zahrnutí protiústavního usnesení do činnosti orgánů veřejné moci může proto zakládat příslušnou odpovědnost, zejména ústavní, trestní nebo disciplinární. Vznik takového porušení přitom není podmíněn zveřejněním předmětného nálezu v Úředním věstníku. Samotné nerespektování ústavních norem totiž vede k tomu, že právní předpisy nižší právní síly ztrácejí platnost, zejména pokud nejsou považovány za závazné zdroje práva (*lex superior derogat legi inferiori*).

Závěrem Ústavní soud rovněž upozornil, že toto usnesení nepředstavuje normativní změnu, která by jakkoli vylučovala nebo omezovala odpovědnost subjektů povinných vyhlašovat nálezy Ústavního soudu v Úředním věstníku Polské republiky, a zejména neomlouvá překročení jejich pravomocí nebo neplnění jejich povinností v tomto ohledu.

Dotčená ustanovení

Usnesení Sejmu ze dne 6. března 2024 o odstranění dopadů ústavní krize z let 2015–2023 v souvislosti s činností Ústavního soudu

.... Sejm Polské republiky rovněž uznává, že funkci předsedy Ústavního soudu vykonává neoprávněná osoba. Julia Przyłębska je v čele Ústavního soudu od 21. prosince 2016, kdy ji prezident Polské republiky pověřil výkonem funkce předsedkyně Ústavního soudu. Tato volba, jejíž správnost byla opakovaně zpochybňována, byla provedena, aniž by předtím bylo získáno zákonem požadované usnesení Valného shromáždění soudců Ústavního soudu. Navíc, i kdybychom připustili skutkový děj vadného jmenování, podle čl. 10 odst. 2 zákona ze dne 30. listopadu 2016 o organizaci a řízení před Ústavním soudem (Sb. rozh., bod 2072) trvá funkční období předsedy Ústavního soudu 6 let. To znamená, že funkční období Julie Przyłębské skončilo dne 21. prosince 2022. V důsledku toho lze napadnout všechna procesní rozhodnutí týkající se řízení činnosti Ústavního soudu, zejména jmenování senátu, která přijala Julia Przyłębska.

Sedm soudců Ústavního soudu ve svých dopisech ze dne 28. června 2018 a 5. prosince 2018 uvedlo, že praxe činnosti Ústavního soudu spočívala v manipulaci se složením soudců. Tato stanoviska nezměnila způsob fungování Ústavního soudu a zejména chování osoby pověřené vedením Ústavního soudu, tedy Julie Przyłębské...

... Sejm Polské republiky vyzývá soudce Ústavního soudu, aby odstoupili a zapojili se tak do procesu demokratické transformace.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Státní rada Francie

Zákaz nošení oděvů typu abája v prostorách veřejných škol je v souladu se zákonem

Rozhodnutí č. 487944, 487974 a 489177 ze dne 27. září 2024

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Státní rada Francie (*Conseil d'État*) rozhodla, že zákaz nošení oděvů typu abája v prostorách veřejných škol, vysokých škol a středních škol je v souladu se školským zákonem. Zákaz vydaný ministerstvem školství, který sledoval ochranu sekulárních hodnot, nevyústil v porušení práva na soukromý a rodinný život, ani nebyl diskriminační. Ministerstvo zároveň mohlo takový zákaz stanovit formou memoranda.

Okolnosti případu

Ministerstvo školství vydalo na začátku školního roku 2023 memorandum adresované školním inspekcím a ředitelům škol. Tímto dokumentem reagovalo na rostoucí oblibu tradičního muslimského oděvu, tzv. abáje, který zahaluje ženské tělo s výjimkou obličeje a rukou. Jelikož podle článku L141-5-1 školského zákona platí ve státních školách zákaz nápisů nebo oděvů, kterými žáci zdánlivě vyjadřují náboženskou příslušnost, ukládalo memorandum školám zahájit kárné řízení se žačkami, které na nošení abáje i přes zákaz trvají. Proti obsahu memoranda se však společně vymezily tři nábožensky zaměřené organizace tím, že podaly k francouzské Státní radě návrh na vydání předběžného opatření proti zakazu nošení abáje. Namítaly, že memorandum představuje zásah do práva na soukromí a rodinný život a je diskriminační. Organizace také požadovaly, aby Rada zaslala žádost o poradní stanovisko ESLP podle Protokolu č. 16 k Evropské úmluvě.

Z odůvodnění rozhodnutí

Rada v odůvodnění připomněla, že za poslední roky ve Francii významně stoupl počet oznámení týkajících se porušení zásady sekularismu ve školách. Jelikož školský zákon v rámci ochrany sekularismu zakazuje pouze takové oblečení, kterým žáci dávají najevo náboženskou příslušnost, rozhodlo se ministerstvo formou memoranda blíže vymezit, že mezi takové oděvy spadá i nošení abáje. S touto kvalifikací ministerstva Rada souhlasila. Ačkoli v odůvodnění uznala, že se jedná o zásah do práva podle čl. 8 Úmluvy, konstatovala, že v daném případě nelze mluvit o jeho porušení. Zákaz nošení náboženských oděvů zde totiž sleduje jeden z legitimních cílů uvedených v čl. 8 odst. 2 Úmluvy, konkrétně pak ochranu práv a svobod druhých, jelikož stát garantuje, že žáci dostanou veřejné vzdělání bez jakékoli formy vyloučení nebo nátlaku, při respektování pluralismu a svobody ostatních.

Zákon přitom nezakazuje nošení veškerých náboženských symbolů ve veřejných vzdělávacích zařízeních, ale pouze nošení těch symbolů či oděvů, kterými žáci explicitně projevují svou náboženskou příslušnost. Napadené memorandum rovněž stanoví, že s žáky, kteří nosí takové oblečení ve veřejných vzdělávacích zařízeních v rozporu se zákazem, musí škola nejprve vést dialog. Až pokud tento dialog neuspěje, může následovat kázeňské řízení. Omezení je tím pádem proporcionální, neboť zákaz nošení náboženských oděvů zároveň nebrání nábožensky založeným žákům, aby nadále pokračovali ve vzdělávání. Rada poukázala rovněž na to, že dialog mezi školami a žáky ukázal, že nošení těchto oděvů je součástí náboženského vyjádření. Nošení abáje je přitom doprovázeno stereotypním diskurzem inspirovaným argumenty šířenými na sociálních sítích, které jsou vymyšleny s cílem obejít zákaz stanovený zákonem. S přihlédnutím k výše uvedeným závěrům se pak Radě nejevilo podání žádosti o poradní stanovisko ESLP jako nezbytné.

Dotčená ustanovení

Preambule francouzské ústavy

§ 13

Národ zaručuje rovný přístup dětí a dospělých k výuce, odbornému vzdělávání a kultuře. Poskytování bezplatného, veřejného a sekulárního vzdělávání na všech úrovních je povinností státu.

Školský zákon

Čl. L141-5-1

Ve školách, na vysokých školách a na veřejných středních školách je zakázáno nosit nápisy nebo oblečení, kterými žáci zjevně projevují svou náboženskou příslušnost. Pravidla stanoví, že provedení kázeňského řízení předchází dialog se žákem.

The American Journal of Comparative Law

No. 3, Fall 2023

Katri, Ido

The Perils of Gender Self-Determination: Global Shifts in Sex Reclassification Law and Policy (str. 707-747)

Rizika genderového sebeurčování – globální posuny v právu a politice změny pohlaví

(gender; transsexuálové; diskriminace; sexuální orientace; identita; rovnoprávnost; mezinárodní právo; pohlaví; změna pohlaví; lidská práva; rovné zacházení; sexuální menšiny; matriky; soukromý život; právo na rodinný život; sebeurčení; tělesná a duševní integrita)

Stephenson, Scott

Are Political „Attacks“ on the Judiciary Ever Justifiable? The Relationship Between Unfair Criticism and Public Accountability (str. 748-776)

Jsou politické „útoky“ na soudnictví vůbec ospravedlnitelné? Vztah mezi nespravedlivou kritikou a veřejnou odpovědností

(soudy; soudci; soudnictví; ústavní soudnictví; soudní rozhodnutí; soudní přezkum; média; kritika soudců; svoboda projevu; urážka soudce; nestrannost soudce; morální hodnoty; Velká Británie; Austrálie)

No. 4, Winter 2023

Barak-Corren, Netta

The War Within Religion: Towards a More Nuanced Resolution of Religion-Equality Conflicts (str. 789-852)

Válka uvnitř náboženství: Na cestě k vyváženějšímu řešení konfliktů mezi náboženstvím a rovností

(náboženská svoboda; svoboda vyznání; náboženství; svoboda náboženství; lidská práva; ústavní právo; multikulturalismus; gender; ochrana lidských práv; diskriminace; rovné zacházení; sexuální orientace; antidiskriminační právo; náboženská tolerance; postavení ženy; práva žen; diskriminace žen)

Mattei, Ugo

The Legal Metaverse and Comparative Taxonomy: A Reappraisal (str. 900-988)

Právní metaversum a srovnávací taxonomie: Přehodnocení

(normativní systémy; systém práva; právo; teorie práva; prameny práva; informační technologie; internet; komunikační technologie; právo informačních technologií; sociální sítě; internet; informace; technologie; nové technologie)

European Convention on Human Rights Law Review

Vol. 5, Iss. 3, 2024

Gerards, Janneke

Buyse, Antoine

Andenas, Mads

‘Heads and Tails’: Admissibility and Remedies at the European Court of Human Rights

(str. 291-301)

„Panna a orel“: Přípustnost a opravné prostředky u Evropského soudu pro lidská práva

(Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; evropský soud pro lidská práva; vyčerpání právních prostředků nápravy; judikatura ESLP; subsidiarita; princip subsidiarity; procesní právo; procesní pravidla; mezinárodní procesní právo; právní odpovědnost; přípustnost; účinný prostředek nápravy; prostředky ochrany; efektivnost; přípustnost; spravedlnost)

Fisicaro, Marco

Novel Approaches to Interim Protection Against Systemic Threats to the Rule of Law (str. 303-319)

Nové přístupy k předběžné ochraně před systémovými hrozbami ohrožujícími právní stát
(právní stát; demokratický právní stát; krize práva; předběžné opatření; procesní pravidla; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; Evropský soud pro lidská práva; mezinárodní procesní právo; právní odpovědnost; přípustnost; účinný prostředek nápravy; prostředky ochrany; efektivnost; Polsko)

Leloup, Mathieu

The Question of Non-Independent Apex Courts as Effective Remedies to be Exhausted

(str. 320-338)

K otázce nezávislých vrcholných soudů jako účinných opravných prostředků, které je třeba vyčerpat
(Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; evropské soudnictví; Nejvyšší soud; Nejvyšší správní soud; ústavní soud; nezávislost soudů; nezávislá justice; nezávislost; právní stát; vyčerpání právních prostředků nápravy; přípustnost; právo na přístup k soudu; přístup k soudu; subsidiarita; efektivnost; vztah vnitrostátních a evropských soudů)

Acconciamezza, Lorenzo

Two Birds With One Stone? Governments' Unilateral Declarations Before the ECtHR and the Reopening of Domestic Proceedings (str. 339-357)

Dvě mouchy jednou ranou? Jednostranné prohlášení vlád před ESLP a obnova vnitrostátního řízení
(Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; obnova řízení; implementace judikatury, compliance; vztah vnitrostátních a evropských soudů; spravedlivé zadostiučinění; spravedlivé projednání; odpovědnost státu)

Bombay, Anne

The Court's Correcting Mechanism: 'General Measures' as a Judicial Remedy to Address Legislative Inaction? (str. 358-379)

Nápravný mechanismus Evropského soudu pro lidská práva: „obecná opatření“ jako soudní opravný prostředek proti nečinnosti zákonodárce?
(Evropský soud pro lidská práva; implementace judikatury; judikatura ESLP; výkon rozhodnutí; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; vnitrostátní právo; mezinárodní právo; vztah vnitrostátních a mezinárodních soudů; legitimita soudního rozhodnutí; lidská práva; rozhodnutí ESLP)

Finnerty, Joseph

How Should the European Court of Human Rights Remedy Violations of Article 18 ECHR? The Case for Remedial Realignment (str. 380-399)

Jak by měl Evropský soud pro lidská práva napravit porušení článku 18 EÚLP? Argumentace pro změnu prostředků nápravy
(Evropský soud pro lidská práva; judikatura ESLP; účinný prostředek nápravy; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; právo na účinný prostředek nápravy; prostředky ochrany; ochrana ústavnosti; vnitrostátní právo; mezinárodní právo; compliance; mezinárodní soudnictví; princip subsidiarity)

Heri, Corina

Too Big to Remedy? What Climate Cases Tell Us About the Remedial Role of Human Rights (str. 400-422)

Případ příliš velký pro nápravu? Co nám klimatické kauzy říkají o nápravné roli lidských práv
(ochrana životního prostředí; kolektivní ochrana práv; právo na příznivé životní prostředí; životní prostředí; klimatické změny; lidská práva; skleníkové plyny; neziskové organizace; pozitivní závazky; účinný prostředek nápravy; právo na účinný prostředek nápravy; prostředky ochrany; compliance; mezinárodní právo)

European Human Rights Law Review

No. 4, September 2024

March, Clara Bosch

The Recent Backsliding on the Interpretation of Article 4 of Protocol No. 4 ECHR in “Pushback” Cases: A Questionable Attempt to Redress the Hirsi “Overstretch”? (str. 279-298)

Nedávný odklon od výkladu článku 4 Protokolu č. 4 k EÚLP v případech vyhoštění: diskutabilní pokus o nápravu „přepětí“ ve věci Hirsi?

(azylové právo; azyl; uprchlíci; azylové řízení; Evropský soud pro lidská práva; žadatelé o azyl; migrace; judikatura ESLP; Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod; cizinecké právo; non-refoulement; deportace; vyhoštění; migranti)

Heri, Corina

KlimaSeniorinnen and its Discontents: Climate Change at the European Court of Human Rights (str. 317-331)

KlimaSeniorinnen a následná kritika: Klimatická změna u Evropského soudu pro lidská práva

(ochrana životního prostředí; kolektivní ochrana práv; právo na příznivé životní prostředí; životní prostředí; klimatické změny; lidská práva; Švýcarsko; globální oteplování; znečištění ovzduší; emise; skleníkové plyny; neziskové organizace; nevládní organizace; pozitivní závazky; přírodní zdroje; právo na soudní ochranu; právo na rodinný život; právo na respektování soukromého života; právo na účinný prostředek nápravy; Evropský soud pro lidská práva)

Kagiaros, Dimitros

Judicial Limitation of Claims vs Effective Protection of Rights Under the ECHR European Court of Human Rights (case comment on OG and others v Greece, App. Nos 71555/12 and 48256/13) (str. 332-342)

Soudní omezení nároků vs. účinná ochrana práv podle Evropského soudu pro lidská práva (komentář k případu OG a další proti Řecku, stížnosti č. 71555/12 a 48256/13)

(právo na respektování soukromého života; Evropský soud pro lidská práva; lidská práva; HIV; citlivé údaje; prostitute; Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod; sexuální služby; detence člověka; omezení osobní svobody; osobní svoboda; trestní právo; prostředky ochrany; právo na soukromý život; právo na soukromí)

Baldwin, Guy

Support for Terrorism and Freedom of Association Internationale Humanitäre Hilfsorganisation E.V. v Germany (str. 342-345)

Podpora terorismu a svoboda sdružování Internationale Humanitäre Hilfsorganisation E. V. proti Německu

(svoboda sdružování; Evropský soud pro lidská práva; lidská práva; Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod; svoboda spolčování; judikatura ESLP; nezisková organizace; extremismus; Německo; humanitární pomoc; financování terorismu; nevládní organizace)

Hering, Laura

No Right to Strike for Teachers with Civil-servant Status (case comment on Humpert and others v Germany, App. Nos 59433/18 and others) (str. 345-349)

Učitelé se statutem státního zaměstnance nemají právo na stávku (komentář k případu Humpert a další proti Německu)

(stávka; právo na stávku; pracovní právo; Evropský soud pro lidská práva; lidská práva; Úmluva o ochraně základních lidských práv a svobod; ústavní právo; svoboda sdružování; Německo; odbory; odborové organizace; pracovněprávní vztahy; učitelé; státní zaměstnanci)

Common Market Law Review

Vol. 61, No. 4, August 2024

Leloup, Mathieu

Spieker, Luke Dimitros

Rethinking Primacy's Effects: On Creating, Avoiding And Filling Legal Vacuums In The National Legal System (str. 913-958)

Přehodnocení účinků přednosti unijního práva: vytváření, vyhýbání a zaplňování právních mezer ve vnitrostátním právu

(Evropská unie; přednost práva; vztah vnitrostátního a unijního práva; Soudní dvůr Evropské unie; právo Evropské unie; judikatura SDEU; soudy; mezery v právu; interpretace práva; dotváření práva; konflikt norem; kompetence soudů; analogie v právu)

Revue Générale de Droit International Public

No. 1/2024

Caflisch, Lucius

Droits de l'homme et mesures étatiques prises contre le virus COVID-19: l'interdiction des réunions publiques et privées (str. 5-37)

Lidská práva a opatření státu proti viru COVID-19: zákaz veřejných a soukromých shromáždění

(lidská práva; ochrana lidských práv; svoboda shromažďování; shromažďovací právo; svoboda sdružování; sdružovací právo; ochrana veřejného zdraví; ochrana zdraví; ochrana života a zdraví; Evropský soud pro lidská práva; Evropská úmluva o lidských právech; mezinárodní právo; švýcarské právo; soukromý život; náhrada újmy; judikatura ESLP)

No. 2/2024

Vorreux, Philippe

La conclusion des contrats avec des Etats et d'autres organisations internationales (str. 259-267)

Uzavírání smluv se státy a jinými mezinárodními organizacemi

(mezinárodní smlouvy; mezinárodní smluvní právo; mezinárodní dohody; mezinárodní organizace; rozhodné právo; řešení sporů; jurisdikční norma; příslušnost soudů)

Norodom, Anne-Thida

Protection des données personnelles et contrats des organisations internationales : une question de choix et d'équilibre (str. 295-311)

Ochrana osobních údajů a smlouvy mezinárodních organizací: otázka volby a hledání rovnováhy

(mezinárodní smlouvy; mezinárodní smluvní právo; mezinárodní dohody; mezinárodní organizace; ochrana osobních údajů; právo na ochranu údajů; osobní údaje; lidská práva; ochrana lidských práv; soukromý život; rozhodné právo; zpracování osobních údajů; Evropský soud pro lidská práva; Evropská úmluva o lidských právech; judikatura ESLP)

Deutsches Verwaltungsblatt

19, 1. Oktober 2024

Gehrlein, Markus

Die tragenden Prinzipien des Grundgesetzes (str. 1181-1190)

Nosné principy německého Základního zákona

(ústava Německa; německé ústavní právo; historický vývoj; vývoj lidských práv; právní principy; ústavní právo; základní práva; svoboda; ústavní orgány; dělba moci; lidská důstojnost; západní demokracie; právní stát; právní kultura; parlament Německa, parlamentní dohled; státní formy)

Hwang, Shu-Perng

Die Rolle des Grundgesetzes für die Verfassungsentwicklung in Taiwan (str. 1190-1196)

Role Základního zákona v ústavním vývoji na Tchaj-wanu

(asijské právo; ústavní vývoj; německé právo; ústavní právo; demokratizace; právní věda; srovnávací právní věda; právní doktrína; mezinárodní vztahy; právní stát; právní dogmatika; institucionalismus; srovnávací politologie; hodnotový systém)

20, 15. Oktober 2024

Heun, Jessica

Parteimitgliedschaft und Verfassungstreuepflicht im Lichte des neuen Bundesdisziplinalgesetzes (str. 1270-1275)

Členství ve straně a povinnost loajality k ústavě ve světle nového spolkového disciplinárního zákona

(členství v politických stranách; loajalita k státu; disciplinární právo; disciplinární řízení; služební zákon; státní správa; politická činnost; veřejná správa; extremismus; státní úředníci; úřední osoby; Spolkový ústavní soud; ústavněprávní aspekty; novelizace)

Neue Juristische Wochenschrift

39/2024, 19. September 2024

Schladebach, Marcus

Meyden, Valerie

Anonymität im Hinweisgeberschutzgesetz (str. 2793-2797)

Anonymita v zákoně o ochraně oznamovatelů

(anonymita; whistleblowing; oznamovatelé; ochrana dat; německé právo; směrnice EU)

BVerfG 04.07.24 – 1 BvL 5/24

Begründung einer Richtervorlage zur Verfassungsmäßigkeit einer Norm (str. 2827-2828)

Spolkový ústavní soud, rozhodnutí sp. zn. 1 BvL 5/24 ze dne 4. 7. 2024

Odůvodnění návrhu soudu na přezkum ústavnosti právního předpisu

(Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo; incidenční přezkum; odůvodnění, německé soudnictví)

40/2024, 26. September 2024

Weizsäcker, Esther

Das Gesetz zur Modernisierung des Staatsangehörigkeitsrechts (str. 2871-2877)

Zákon o modernizaci zákona o státním občanství

(státní občanství; německé právo; zákon o státním občanství; nabývání občanství)

41/2024, 4. Oktober 2024

Kilian, Robert
Denga, Michael

Das Testen und Zertifizieren von KI-Systemen (str. 2945-2950)

Testování a certifikace systémů umělé inteligence

(umělá inteligence; rizikové faktory; nařízení EU; konformismus; certifikáty; bezpečnostní opatření; odpovědnost za ochranu; regulační orgány; technické normy; harmonizace práva; kontrola činnosti; informační technologie; digitální trh; odpovědnost výrobce)

BVerfG 19.07.24 – 2 BvR 808/24

Abweichen des Gerichts von seinem rechtlichen Hinweis ohne vorherige Mitteilung (str. 2978)

Spolkový ústavní soud, rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 808/24 ze dne 19. 7. 2024

Odchýlení soudu od poskytnutého poučení bez předchozího upozornění

(Spolkový ústavní soud; judikatura ústavních soudů; základní práva; právo na spravedlivý proces; judikatorní odklon; právní stát; procesní vady)

42/2024, 10. Oktober 2024

EGMR 04.04.23 – 53568/18, 54741/18

Reichweite des Schutzes auf Anerkennung der Geschlechtsidentität – Geburtsurkunde

(str. 3059-3065)

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. 4. 2023 – č. 53568/18, 54741/18

Rozsah ochrany pro uznání pohlavní identity – rodný list

(pohlaví; identita; Evropský soud pro lidská práva; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; rodný list; právo na ochranu soukromí; právo na sebeurčení; sexuální orientace; prostor pro uvážení; Německo; právo znát svůj původ; výchova; péče o nezletilé děti; péče o dítě; matriky; pozitivní povinnosti)

43/2024, 17. Oktober 2024

Dorneck, Carina

Das Gesetz zur Fortentwicklung des Völkerstrafrechts (str. 3102-3107)

Zákon o dalším vývoji mezinárodního trestního práva

(mezinárodní trestní právo; práva obětí zločinu; mezery v právu; válečné zločiny; sexuální delikty; zmizení; mezinárodněpolitické akty; Římský statut Mezinárodního trestního tribunálu; nadnárodní úroveň práva; právní regulace; mezinárodní trestní právo; mezinárodněprávní ochrana)

BVerfG 22.07.24 – 2 BvR 2276/20

Anordnung der Fortdauer einer Unterbringung in psychiatrischem Krankenhaus (str. 3129-3134)

Spolkový ústavní soud, rozhodnutí sp. zn. 2 BvR 2276/20 ze dne 22. 7. 2024

Nařízení dalšího trvání umístění v psychiatrické léčebně

(Spolkový ústavní soud; judikatura ústavních soudů; psychiatrická péče; odborná péče; psychiatrie; osobní svoboda; lékařská etiketa; pacient; nemocnice; práva pacientů; medicínské právo)

NJW Spezial

20/2024, 4. Oktober 2024

Bedeutung des Kindeswillens im Umgangsverfahren (OLG Stuttgart) (str. 612)

Význam přání dítěte v řízení o úpravě styku (Vrchní zemský soud Stuttgart)

(dítě; práva dítěte; styk rodičů s dětmi; rodiče a děti; rodiče; německé občanské právo)

Newsletter Menschenrechte

4/2024, Juli/August 2024

Palmstorfer, Rainer

Die Rolle der Grundrechte im AI Act (str. 281-288)

Úloha základních práv v Aktu o umělé inteligenci

(umělá inteligence; akty orgánů EU; základní práva a svobody; Evropská unie; Evropský soud pro lidská práva; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; Charta základních práv EU; ochrana osobních údajů; osobní údaje; nařízení EU; sekundární právo EU; soukromý život; svoboda projevu; rovnost před zákonem; ochrana rodiny; ochrana soukromí; práva dítěte; ochrana spotřebitele; právo na účinnou soudní ochranu; soudnictví; diskriminace; nezávislost soudů; riziko; digitální služby; digitální práva)

PAŃSTWO i PRAWO

8/2024

Zozula, Jolanta

Prawa i obowiązki pełnoletniego rodzeństwa wobec małoletnich brata i siostry (str. 98-111)

Rights and Obligations of Adult Siblings Towards Minor Brothers and Sisters

Práva a povinnosti dospělých sourozenců vůči nezletilým sourozencům

(nezletilé děti; osoba příbuzná; práva dítěte; osoba blízká; rodinné právo; výživa; výživné; opatrovnictví; osvojení; opatrovník fyzické osoby; náhradní rodinná péče; pěstounská péče; péče o dítě)

9/2024

Wiącek, Marcin

Sądownictwo administracyjne w Polsce – założenia konstytucyjne a praktyka (str. 3-18)

Administrative Judiciary in Poland: Constitutional Grounds and Practice

Správní soudnictví v Polsku – ústavní východiska a praxe

(právo na spravedlivý proces; správní soudnictví; nejvyšší správní soud; kontrola správy; veřejná správa; právní stát; Polsko; panství práva; soudnictví; soudní moc; správní právo a správní věda; soudní řízení; polské ústavní právo; polské právo; ústava Polska; lidská práva)

Niełaczna, Maria

Status prawny skazanego w orzecznictwie sądów administracyjnych i powszechnych (str. 55-71)

Legal Status of a Prisoner in the Case Law of Administrative and Ordinary Courts

Právní postavení odsouzeného v judikatuře správních a obecných soudů

(trestání odsouzených; vězni; vězeňské instituce; vězení; vězeňský režim; trest odnětí svobody; výkon trestu; tresty; lidská práva; správní soudy; správní právo; správní řízení; Polsko; veřejná správa; vězeňství)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

10/2024

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Robert Jakubíček, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová,
Viktória Alžběta Sutórisová, Šimon Svoboda, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček, Viktória Alžběta Sutórisová

Fotografie Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © David Bernard